

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

на тему: «Художнє моделювання екранного хронотопу:

лінгвокультурологічний і перекладацький аспекти (на матеріалі україномовного перекладу британського серіалу The last kingdom «Останнє королівство» (сезон 3).

Студентки групи МПа 02-21
факультету перекладознавства
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
за спеціальністю 035 Філологія
Соліман Діани

Допущена до захисту
«___»_____ 2022 року

Науковий керівник:
доцент Галич О.Б.

Завідувач кафедри теорії і практики
перекладу з англійської мови

_____ доц. Мелько Х.Б.

(підпис)

(ПІБ)

Національна шкала

Кількість балів:

Оцінка:ЄКТС

_____
_____
_____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

Department of Theory and Practice of Translation from the English Language

Master Degree Thesis in Translation Studies under the title: “Artistic modelling of the screen chronotope: linguistic, cultural and translation aspects (a case study of British TV series THE LAST KINGDOM (season 3))”

Group MPa 07-21
School of translation studies
Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation
(English and Second Foreign Language)
Majoring 035 Philology
Diana Soliman

Research supervisor:
Halych O.B.
Associate Professor,
Full Professor

Kyiv – 2022

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови

Затверджую:

Завідувач кафедри англійської мови
факультету перекладознавства

_____ (підпис)

доцент Яценко Л. М.
“28” вересня 2021 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студента(ки) Соліман Діани І курсу МПа 07-21 групи факультету перекладознавства КНЛУ

Соліман Діана

(ПІБ студента)

спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, **освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)**

Тема роботи Художнє моделювання екранного хронотопу: лінгвокультурологічний і перекладацький аспекти (на матеріалі україномовного перекладу британського серіалу The last kingdom «Останнє королівство » (сезон 3).

Науковий керівник Галич Оксана Борисівна

Дата видачі завдання “29” вересня 2021 р.

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і теоретичні питання	Жовтень 2021 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2021 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку з серіалу (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2021 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2022 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2022 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2022 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедрі	05 жовтня 2022 р.	

8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2022 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2022р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студента(ки) Соліман Д, І курсу групи МПа 07-21 факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Соліман Діана

(ПІБ студента)

за темою «Художнє моделювання екранного хронотопу: лінгвокультурологічний і перекладацький аспекти (на матеріалі україномовного перекладу британського серіалу The last kingdom «Останнє королівство » (сезон 3).

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити √ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	_____ усі компоненти присутні , _____ один компонент відсутній _____ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ незначні помилки в оформленні _____ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

_____

_____

_____

_____

Кваліфікаційна робота Соліман Діани може бути (не може бути)

(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

_____ (підпис керівника)

(Галич Оксана Борисівна)

(ПІБ керівника)

” ____ ” _____ 2022 року

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студента(ки) Соліман Д. І курсу групи МПа 07-21 факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, **освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)**

Соліман Діана

(ПІБ студента)

за **темою** «Художнє моделювання екранного хронотопу: лінгвокультурологічний і перекладацький аспекти (на матеріалі україномовного перекладу британського серіалу The last kingdom «Останнє королівство » (сезон 3).

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	

7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	
----	--	--

Усього набрано балів: _____

_____
(ПІБ рецензента)

_____
(підпис рецензента)
” ____ ” _____ 2021 р

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ЗАСОБІВ ХУДОЖНЬОГО МОДЕЛЮВАННЯ ЕКРАННОГО ХРОНОТОПУ У МОВОЗНАВСТВІ Й ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ.....	14
1.1.Поняття хронотопу.....	14
1.2. Перекладацькі способи відтворення мовних засобів художнього моделювання екранного хронотопу	19
1.3.Різновиди хронотопів та особливості кінодискурсу	26
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2 СИСТЕМНО-СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАСОБІВ ХУДОЖНЬОГО МОДЕЛЮВАННЯ ЕКРАННОГО ХРОНОТОПУ У СЕРІАЛІ «ОСТАННЄ КОРОЛІВСТВО» (СЕЗОН 3)	33
2.2. Принципи систематизації засобів художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3)	37
2.3. Способи системно-структурної класифікації засобів художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3).....	41
Висновки до розділу 2	44
РОЗДІЛ 3 СЕРІАЛ «ОСТАННЄ КОРОЛІВСТВО» ЯК ІСТОРИЧНИЙ КІНОДИСКУРС: ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ЗАСОБІВ ХУДОЖНЬОГО МОДЕЛЮВАННЯ ЕКРАННОГО ХРОНОТОПУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	46

3.1. Реалізація комплексного підходу до відтворення засобів художнього моделювання екранного хронотопу.....	52
3.2. Способи художнього моделювання екранних хронографів як елемента стратегій перекладу.....	55
Висновки за Розділом 3	57
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ.....	69
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	75
ДОДАТОК.....	76
SUMMARY	77

ВСТУП

Актуальність теми магістерської роботи обумовлена зростанням наукового інтересу до проблем перекладацької діяльності, а також питань вивчення шляхів відтворення мовних засобів художнього моделювання і, зокрема, засобів художнього моделювання екранного хронотопу у світлі когнітивної теорії перекладу. З точки зору когнітивної науки проблема функціонування засобів художнього моделювання екранного хронотопу має безпосереднє відношення до вивчення мовної картини світу, міжкультурної комунікації, взаємозв'язку мови і мислення, а також до інших базових питань сучасної лінгвістики. Перекладацький аспект дослідження засобів художнього моделювання екранного хронотопу при перекладі кінотекстів дискурсу історичного серіалу з англійської на українську мову дозволяє ширше поглянути на функціонування таких одиниць у жанрі історичних серіалів.

Розповсюдження модельного підходу без ускладнення слід визнати характерною особливістю сучасних наук, що слід визнати характерною рисою сучасної науки, яка активно використовує моделі в різних галузях і на всіх абсолютно етапах дослідження. Проте саме по собі таке поняття як “модель” у сучасній філософській науці на сьогодні є одним з найскладнішим та неоднозначним. Моделювання одна з найважливіших категорій теорії пізнання: ідея моделювання, по суті, базується на будь-якому методі наукового дослідження - як теоретичному (який використовує різноманітні символічні, абстрактні моделі), так і експериментальний (такий, що використовує предметні моделі). Через нетривіальність та дискусійність понять моделювання та моделювання використання цих термінів у ході нашого дослідження потребує додаткових пояснень та уточнень. По суті, моделювання – це вивчення об'єктів пізнання через вивчення їх моделей, де моделлю є будь-який (розумовий чи матеріальний, умовний чи цілком конкретний) образ-«замінник» (представник) чого-небудь (явища, процесу, об'єкт). Художнє моделювання має свою специфіку. Загалом створення моделей може здійснюватися або в напрямку певних розумових абстракцій, або в напрямку конкретно-чуттєвої творчості з наступним

узагальненням. Саме це поєднання чуттєвого з раціональним, видимого з невидимим обумовлено формуванням художнього образу, у багатовимірності репрезентативних граней якого відображаються певні особливості світу.

Слід зазначити, що художнє моделювання, запроваджене на різних етапах творчого пізнання, виявляє термінологічну бівалентність – з одного боку, художнє моделювання є методологією наукового дослідження, з іншого – моделюванням є творчий процес, у якому художник-деміург створює образ світу як модальність. авторська версія, гіпотетична конструкція.

Об'єктом дослідження хронотоп як одна із категорій художнього тексту
Предметом дослідження є засоби художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3) та у його українському перекладі .

Мета дослідження – теоретично дослідити та практично проаналізувати засоби художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3) та засоби їх відтворення українською мовою.

Для досягнення цієї мети в роботі були поставлені такі **завдання**.

1. Визначити теоретичні засади вивчення засобів художнього моделювання екранного хронотопу у мовознавстві й перекладознавстві.
2. Практично проаналізувати системно-структурну організацію засобів художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3).
3. Провести аналіз особливостей відтворення засобів художнього моделювання екранного хронотопу українською мовою у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3) як дискурсі історичного серіалу.

Матеріалом дипломного дослідження слугував англійськомовний серіал «Останнє королівство» (сезон 3) та його український переклад.

Наукова новизна. Вперше в українському мовознавстві встановлені засоби відтворення засобів художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3) в українському перекладі в аспекті когнітивної теорії перекладу.

Теоретична значущість магістерської роботи полягає в тому, що проблема відтворення засобів художнього моделювання екранного хронотопу вирішується в ній в руслі актуальної для сучасної філології когнітивної теорії перекладу. Отримані результати роблять внесок в розробку алгоритмів контекстуального аналізу перекладних текстів дискурсу історичного серіалу, а також в вчення про мовні одиниці. Отримані результати свідчать про різні способи передачі засобів художнього моделювання екранного хронотопу.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані при навчанні лінгвістичного аналізу тексту і теорії перекладу.

Методи дослідження – аналіз використовувався при вивченні наукової літератури, лінгвістичний аналіз використовувався для дослідження засобів художнього моделювання екранного хронотопу, компаративістський аналіз та контрастивний аналіз було використано при порівнянні засобів художнього моделювання екранного хронотопу в англійській та українській мовах, перекладацький аналіз застосовувався при дослідженні способів відтворення засобів художнього моделювання екранного хронотопу українською мовою, синтез використовувався для узагальнення висновків вчених та наших власних результатів дослідження, класифікацією послуговувалися при побудові системно-структурної класифікації засобів художнього моделювання екранного хронотопу та способів їх перекладу, квантитативний аналіз було використано для підрахунку одержаних даних, графічні методи використовувалися для унаочнення отриманих результатів дослідження.

Структура роботи.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, що поділяються на підрозділи, висновків, списку використаних джерел, списку довідкових джерел, списку джерел ілюстративного матеріалу, додатку та резюме.

У Вступі обґрунтовано актуальність дослідження, проаналізовано наукову вивченість теми, сформульовано основні структурні елементи наукового апарату.

У Розділі 1 розглянуто тему хронотоп, як термін системно- структурні ознаки мовних засобів художнього моделювання екранного хронотопу у лінгвістичних студіях.

У Розділі 2 визначено принципи систематизації засобів художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3).

У Розділі 3 застосовано комплексний підхід до відтворення засобів художнього моделювання екранного хронотопу українською мовою у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3): трансформаційний, денотативний та комунікативний аспекти.

Висновки висвітлюють основні результати проведеного дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ЗАСОБІВ ХУДОЖНЬОГО МОДЕЛЮВАННЯ ЕКРАННОГО ХРОНОТОПУ У МОВОЗНАВСТВІ Й ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

1.1. Поняття хронотопу

Хронотоп – буквально «часовий простір» твір мистецтва – це «малий всесвіт». Поняття хронотоп характеризує загальні риси (характеристики), зображені у творах світу. З боку героя (персонажів) - це невід'ємні умови його (їх) існування, дії героя і є його реакція на стан художнього світу. З точки зору автора, хронотоп — це ціннісна реакція автора на світ, вчинки і слова змальованого ним героя. Простір і часові характеристики в одному не один від одного, в картині світу категорії і часу - базових просторів, які мають інші характеристики цього світу спілкування в художньому світі впливає з просторово-часової організації творів хронотоп і вимірюється часом. Реальність художній світ по-іншому дивиться на автора, споглядає його з зовнішності й з іншого часу й героя, активного й не сприйманого в цій реальності. Художній простір не вимірюється універсальними одиницями виміру (метрами чи хвилинами). простір і час є символічною реальністю.

Хронотоп історично змінної, просторово-часової організації літератури в цілому однієї історичної епохи істотно відрізняється від просторово-часової організації літератури в цілому іншої історичної епохи. Хронотоп також має жанрову варіативність. Усе реальне розмаїття хронотопу одного жанру можна звести до однієї моделі, одного типу.

На сучасному етапі хронотоп визначається як культурно оброблена стійка позиція, з якої або через яку людина здатна досягнути простір топографічно тривимірного світу [12]; взаємозв'язок часових і просторових характеристик явищ, зображених у художньому творі [22, 714]; єдність просторових і часових параметрів, спрямованих на вираження певного (культурного, художнього) значення; зображення (відображення) часу і простору в художньому творі в їх

єдності, взаємозв'язку та взаємовпливі. Водночас хронотоп є естетичною категорією, що відображає амбівалентний зв'язок часових і просторових зв'язків, «художньо опрацьований» і виражений за допомогою відповідних наочних засобів у літературі та інших видах мистецтва [23]. Образно кажучи, хронотоп є своєрідним стрижнем, який зберігає всю роботу в цілості. Аналіз просторово-часових координат дозволяє досліднику заглибитись у внутрішній світ персонажа, відобразити особливості світогляду письменника. Хронотоп охоплює всі сторони художнього твору: впливає на жанрову специфіку тексту, композиційну структуру, висвітлення художнього образу у творі [13, 95].

Хронотопний контекст є одним із елементів жанрово-стилістичної домінування будь-якого тексту, тому його ознаки повинні бути адекватно відтворені в перекладі. Особливо це стосується художнього твору, оскільки хронотоп разом із характерологічним контекстом грає вирішальну роль у ідентифікації будь-якого жанру.

Часовий простір завжди «культурно забарвлений». Структурні особливості та принципи мови, як її носіїв, має навколишній світ. Інакше кажучи, представники монохронної та поліхронної культур по-різному сприймають час, їхні ментальні часові простори не збігаються повністю, ставлення до часу різняться, утворюючи неповторний часовий зміст. Якщо перекладач не є фактором, текст перекладу втрачає свій часовий зміст. А комбінований переклад часу та місця створює хронотоп перекладу та визначає відповідний переклад.

Суть хронотопу полягає в тому, щоб «злити просторове та тимчасове відображення в значуще й конкретне ціле». Простір і час у світі мистецтва утворюють нерозривне ціле і тим самим визначають відмінність цього світу від будь-якого іншого. Вони не тільки взаємопов'язані, але й мають здатність задавати ознаки один одному. Інакше кажучи, у просторі виявляються ознаки часу, а простір осягається і вимірюється часом. Таким чином, при переважно горизонтальному розподілі час принципово лінійний, він біографічний, історичний і кожного разу суб'єктивний. При вертикальному поділі простору

час має тенденцію бути циклічним, він є показником активного діалогу людини зі Всесвітом.

Як зазначав М. М. Бахтін, хронотоп відіграє вирішальну роль у створенні твору. На думку літературознавця, хронотоп — це структурний закон жанру, за яким природний час-простір деформується в мистецтво. «Час тут згущується, згущується, стає художньо видимим; простір інтенсифікується, втягується в рух часу, сюжету, історії» [Бахтін, с. 186]. М.М. Бахтін виділив такі основні типи хронотопу, як хронотоп грецького роману, хронотоп лицарського роману, раблезіанський хронотоп, ідилічний хронотоп. Як приватний хронотоп М. М. Бахтін назвав такий хронотоп: зустрічі, дороги, «замок», «вітальня», «губернське містечко», поріг.

Хронотоп визначає образ людини в художньому світі. Цей образ завжди суттєво хронотопний, оскільки час і простір визначають характер відносин людини із Всесвітом у цілому. У художньому тексті ми також маємо справу з явним суб'єктивізмом, з авторським свавіллям, що «різає» новий світ на свій розсуд. Тому час і простір тут можуть зазнавати різноманітних трансформацій. В другій половині ХХ ст. навколо наукових інтересів літературознавців важливе місце посідає аналіз часових і просторових координат художнього твору; вивчення авторської оцінки та вчинків і думок героїв у вимірах часу та простору, що сприяє глибокому розумінню художньої природи літературного твору. У сучасній науці існує багато теорій про час, але всі вони підтверджують тісний взаємозв'язок часу і простору. Адже час рухається в просторі і не може існувати поза ним.

Термін «хронотоп» ввів у літературознавство Михайло Бахтін. Хронотоп, на думку Михайла Бахтіна, вказує на співвідношення часових і просторових координат художнього тексту. Художній хронотоп суб'єктивний. Адже відчуття часу і простору залежить від його вираження автором, читацького сприйняття та співвідношення між реальним світом і світом мистецтва. За функціями в літературному творі він поділяється на сюжетний, сюжетний,

топографічний, авторський, суспільно-історичний, побутовий, фантастичний, міфологічний, психологічний, метафізичний хронотоп.

Художній час художнього тексту може мати різні форми залежно від творчого задуму автора: він може збігатися з реальним часом об'єктивної дійсності, спиратися на далеке майбутнє або взагалі бути невизначеним. Хронотоп охоплює всі сторони художнього твору: впливає на жанрову специфіку тексту, композиційну структуру, охоплення художнього образу у творі. Художній час змінюється залежно від того, бере участь автор у подіях художнього твору чи ні: час автора може відбуватися одночасно з подіями художнього тексту, випереджаючи їх чи відставати від них. Так само автор може перебувати в одному просторі з героями художнього твору, перебувати десь поруч.

Художній простір літературного твору може бути відкритим, закритим, зовнішнім і внутрішнім, «власним» і «чужим», прямим і кривим, великим і малим, локальним і глобальним, близьким і далеким. Він має суб'єктивний характер і реалізується у свідомості автора, героїв і читачів художнього тексту. Художній простір реалізується за допомогою речей, що його складають. Приміщення впізнається за предметами в ньому, вулицю – за розташуванням будинків тощо.

Топографічний хронотоп пов'язаний з розпізнаванням конкретного місця і часу подій літературного твору. Це також хронотоп сюжету, що розбиває художній текст на ряд просторово-часових одиниць, які збігаються з сюжетними ходами. Однак топографічний чи географічний хронотоп не завжди є відображенням дійсності, тобто міст, вулиць, країн, які реально існують. У текстах художньої літератури часто зустрічаються вигадані місця або конкретна назва замінюється невизначеним топонімом «місто №>» (наприклад, у творах Миколи Гоголя та Антона Чехова).

Зовнішній хронотоп містить відомості про місце подій та оточення героїв літературного твору. Внутрішній простір-час охоплює психічний світ героїв, їх свідомість, пам'ять та уяву. Через зміщення зовнішніх і внутрішніх хронотопів

персонаж художнього твору може перебувати одночасно в кількох локаціях – у певному місці й часі фізичного перебування та у просторі своїх думок, бачення, мрій тощо.

Уявлення про час у світовій літературі та культурі змінювалися в процесі історичного розвитку суспільства. Це зумовило появу таких різновидів художнього часу, як циклічний, міфологічний, казуальний, есхатологічний, спіральний, міфопоетичний та ін. В другій половині ХХ ст. навколо наукових інтересів літературознавців важливе місце посідає аналіз часових і просторових координат художнього твору; вивчення авторської оцінки та вчинків і думок героїв у вимірах часу та простору, що сприяє глибокому розумінню художньої природи літературного твору. У сучасній науці існує багато теорій про час, але всі вони підтверджують тісний взаємозв'язок часу і простору. Адже час рухається в просторі і не може існувати поза ним.

Термін «хронотоп» ввів у літературознавство Михайло Бахтін. Хронотоп, на думку Михайла Бахтіна, вказує на співвідношення часових і просторових координат художнього тексту. Художній хронотоп суб'єктивний. Адже відчуття часу і простору залежить від його вираження автором, читацького сприйняття та співвідношення між реальним світом і світом мистецтва. За функціями в літературному творі він поділяється на сюжетний, сюжетний, топографічний, авторський, суспільно-історичний, побутовий, фантастичний, міфологічний, психологічний, метафізичний хронотоп.

Художній час художнього тексту може мати різні форми залежно від творчого задуму автора: він може збігатися з реальним часом об'єктивної дійсності, спиратися на далеке майбутнє або взагалі бути невизначеним. Хронотоп охоплює всі сторони художнього твору: впливає на жанрову специфіку тексту, композиційну структуру, охоплення художнього образу у творі. Художній час змінюється залежно від того, бере участь автор у подіях художнього твору чи ні: час автора може відбуватися одночасно з подіями художнього тексту, випереджаючи їх чи відставати від них. Так само автор може

перебувати в одному просторі з героями художнього твору, перебувати десь поруч.

Художній простір літературного твору може бути відкритим, закритим, зовнішнім і внутрішнім, «власним» і «чужим», прямим і кривим, великим і малим, локальним і глобальним, близьким і далеким. Він має суб'єктивний характер і реалізується у свідомості автора, героїв і читачів художнього тексту. Художній простір реалізується за допомогою речей, що його складають. Приміщення впізнається за предметами в ньому, вулицю – за розташуванням будинків тощо.

Топографічний хронотоп пов'язаний з розпізнаванням конкретного місця і часу подій літературного твору. Це також хронотоп сюжету, що розбиває художній текст на ряд просторово-часових одиниць, які збігаються з сюжетними ходами. Однак топографічний чи географічний хронотоп не завжди є відображенням дійсності, тобто міст, вулиць, країн, які реально існують. У текстах художньої літератури часто зустрічаються вигадані місця або конкретна назва замінюється невизначеним топонімом «місто №» (наприклад, у творах Миколи Гоголя та Антона Чехова).

Зовнішній хронотоп містить відомості про місце подій та оточення героїв літературного твору. Внутрішній простір-час охоплює психічний світ героїв, їх свідомість, пам'ять та уяву. Через зміщення зовнішніх і внутрішніх хронотопів персонаж художнього твору може перебувати одночасно в кількох локаціях – у певному місці й часі фізичного перебування та у просторі своїх думок, бачення, мрій тощо.

Уявлення про час у світовій літературі та культурі змінювалися в процесі історичного розвитку суспільства. Це зумовило появу таких різновидів художнього часу, як циклічний, міфологічний, казуальний, есхатологічний, спіральний, міфопоетичний та ін.

1.2. Перекладацькі способи відтворення мовних засобів художнього моделювання екранного хронотопу

Перекладацькі способи відтворення мовних засобів художнього моделювання екранного хронотопу полягають у застосуванні підходів, що здійснюються перекладачем у межах традицій певних перекладацьких шкіл і пов'язаних з ними нових тенденцій у перекладі. Художній хронотоп відтворюється у художньому перекладі — виді словесної творчості, внаслідок чого тексти, написані однією мовою, можуть бути експліковані засобами іншої лінгвальної системи [24: 76].

Три підходи, за допомогою яких у цій роботі буде відтворено у перекладі мовні засоби художнього моделювання екранного хронотопу, відомі як трансформаційний підхід, денотативний підхід і комунікативний підхід.

1. У межах трансформаційної теорії процес перекладу розглядається як процес трансформації та перетворення одиниць і структур з мови оригіналу на мову перекладу. Під час здійснення трансформаційних процедур диференціюють власне трансформації та еквіваленти [3: 6 – 10; 49: 23 – 28].

Н. Гарбовський, узагальнюючи класифікації перекладацьких трансформацій, виконаних Я. Рецкером, Л. Бархударовим, В. Комісаровим та ін. [3; 44] виділяє вісім видів трансформацій: адаптація, антонімічний переклад, генералізація, еквіваленція, конкретизація, метафорична диференціація, стилістична нейтралізація, цілісне перетворення.

Адаптація – перетворення, в результаті якого відбувається не тільки зміна в описі тієї чи іншої предметної ситуації, але й замінюється сама предметна ситуація.

Адаптація викликається міжкультурною асиметрією [25: 404].

Антонімічний переклад – виконується за формулою подвійного заперечення, подвійної контрадикторності [25: 466].

Генералізація – трансформаційна операція, в ході якої перекладач, слідуючи по ланцюжку узагальнення, замінює поняття з більш обмеженим обсягом і більш складним змістом, укладене в слові або словосполученні вихідного тексту, поняттям з більш широким обсягом, але менш складним, менш конкретним змістом [25: 426].

Еквіваленція – перекладацька трансформація, в результаті якої предметна ситуація, описана в тексті оригіналу, передається в перекладі іншими структурними і стилістичними засобами, а іноді і іншими семантичними компонентами [25: 405].

Конкретизація – трансформаційна операція, в ході якої перекладач, слідуючи по ланцюжку узагальнення, замінює поняття з ширшим обсягом і менш складним змістом, укладену в слові або словосполученні вихідного тексту, поняттям з більш обмеженим обсягом, але складним, більш конкретним змістом [25: 433].

Метафорична диференціація – трансформаційна операція, яка полягає в зміні в перекладі образної основи метафори з переходом від одного виду об'єктів до іншого [25: 411].

Стилістична нейтралізація – еквіваленція, яка зачіпає прагматичний рівень одиниці перекладу.

Цілісне перетворення – прийом, в процесі якого перетворюється внутрішня форма будь-якого відрізка мовного ланцюга, здійснюється в рамках перехрещення, адекватність забезпечує віднесення вихідної і перетвореної одиниці перекладу до одного і того ж відрізка дійсності [25: 420].

Трансформації починаються на синтаксичному рівні, коли міняється, наприклад, порядок слів при перекладі *Burning in summer, shivering in winter.* (TLK: URL). – *Влітку горить, взимку тремтить* (OK: URL).

Заміни на інших рівнях вважаються еквівалентами, коли замість слів мови оригіналу вживаються непрямі відповідники цільової мови *He works all day every day* (TLK: URL) – *Він постійно працює* (О)

Трансформаційний підхід передбачає особливості перекладу згідно з трьома рівнями: морфологічним, лексичним та синтаксичним [49: 28 – 30, 252 – 261]. Під час перекладу одиниць морфологічного рівня морфеми мови оригіналу трансформуються в морфеми мови перекладу, наприклад, така англійська частина складних слів, як *time-*, наприклад, у слові *timepiece*, може бути трансформована в процесі перекладу як хроно- (*timepiece* → хро

На лексичному рівні слова та словосполучення мови оригіналу трансформуються у слова та словосполучення мови перекладу [49: 252 – 261]. Наприклад, слово *clock* на лексичному рівні може бути перекладене на українську мову як *годинник*. На цьому ж рівні таке словосполучення як *the face of a clock* можна перекласти на українську мову як *циферблат годинника*. Слід зауважити, що під час розгляду словосполучення як одиниці лексичного рівня беруться до уваги лише його номінативні ознаки.

На синтаксичному рівні структури мови оригіналу трансформуються у синтаксичні структури мови перекладу. Синтаксичні трансформації включають в себе значні зміни в тексті мови перекладу, починаючи із зміни порядку слів у реченні та закінчуючи розділенням одного речення на два й більше.

Підхід, заснований на структурній еквівалентності одиниць синтаксичного рівня, є найбільш розповсюдженим [100: 42 – 43], *But not the slaughter* (TLK: URL) – *Але не різанина!* (ОК)

Перекладацькі трансформації є складними, дуже часто на різних рівнях мови, як це видно з наступного прикладу: *Aethelred, you will join Father Beocca and I before returning to Mercia.* (TLK: URL) – *Етелреде, ви приєднастесь до нас із отцем Беокки, перш ніж повернутися до Мерсії* (ОК: URL)..

Цей тип трансформації особливо часто зустрічається, коли процес перекладу охоплює аналітичну та синтетичну мови – англійську та українську, як і проілюстровано прикладом.

Трансформаційний підхід недостатній, коли текст оригіналу стосується вигаданого феномену, і перекладач змушений передати феномен засобами іншої мови так, щоб переклад був зрозумілий носієві цільової мови. Наприклад, неможливо зробити адекватний переклад поезії, просто заміщуючи одиниці мови оригіналу одиницями мови перекладу. Таким чином, головна думка та емоційна складова твору можуть змінитися залежно від культури, на мову якої робиться переклад [100: 45 – 46], наприклад: – *God would not allow that to happen. (TLK: URL)* – Люблячий Бо

2. Денотативний підхід є спробою більш точно інтерпретувати такі випадки. Згідно з денотативним підходом процес перекладу не є простою заміною, але складається з наступних розумових операцій: 1) перекладач читає (чує) повідомлення мовою оригіналу; 2) перекладач визначає, чим є референт повідомлення, тобто що позначається повідомленням; 3) перекладач формулює повідомлення мовою перекладу, спираючись на референт. У процесі перекладу зіставляються одиниці-відповідники обох мов, однак, на відмінну від трансформаційного підходу, відносини між одиницями мови оригіналу й мови перекладу не регулярні, а залежать від того, як перекладач ідентифікує референт [3: 65], наприклад: *Shall be there, lord (TLK: URL)*. – *Буду там, лорде (OK: URL)*. Еквівалентність усіх одиниць регулярна. Усе речення може бути розділене на менші одиниці (слова й словосполучення), які теж регулярно відтворюються відповідними одиницями української мови: *shall be* – ‘буду’, *there* – ‘там’, *lord* – ‘лорде’.

В англійському реченні використано синтаксичний еліпсис як різновид неповного речення: опущення підмета *I*, що робить його емпатичним. В українському реченні для досягнення адекватного перекладу перекладач так само опустив займенник *Я*.

3. **Комунікативний підхід** до перекладу запропонований О.Каде і ґрунтується на термінах *комунікація* й *тезаурус* [100: 50]. *Комунікація* може бути визначена як акт відправки й отримання будь-якої інформації, яка називається повідомленням. Інформація, що передається та отримується, може бути будь-якою, навіть невербальною, але в цій роботі розглядається лише вербальна комунікація, оскільки саме вона потребує перекладу письмового або усного тексту. Для того, щоб сформулювати повідомлення, використовується система взаємопов'язаних даних, яка називається *тезаурус*. У вербальній комунікації розрізняють два види тезаурусів – мовний і предметний [100: 50].

Мовний тезаурус – це система знань про мову, завдяки якій формується повідомлення, тоді як предметний тезаурус – це система знань про зміст цього повідомлення. Таким чином, для цілей одномовної комунікації відправник формулює зміст повідомлення, використовуючи предметний тезаурус, кодує його за допомогою форм мовного тезауруса й передає повідомлення одержувачеві, який декодує повідомлення, також використовуючи мовний тезаурус та інтерпретує повідомлення з використанням предметного тезауруса в такий же спосіб [100: 51 – 52].

Тезауруси відправника й одержувача повідомлення можуть бути різними, і саме тому суб'єкти комунікації іноді не розуміють один одного навіть однією мовою. Таким чином, у звичайному спілкуванні є дві дійові особи, відправник та одержувач, і кожен з них використовує два тезауруси. Під час двомовної комунікації при перекладі є три учасники: відправник, одержувач і посередник (перекладач). Перекладач має два мовних тезауруса (мови оригіналу й мови перекладу) та виконує дві функції: декодує повідомлення з мови оригіналу та кодує на мову перекладу для одержувача [100: 52 – 53].

Непорозуміння можуть ґрунтуватися на недостатності позамовної інформації. Переклад при такому тлумаченні можна визначити як повідомлення, що перекладач посилає конкретному одержувачеві, а розуміння повідомлення залежить від схожості тезаурусів цих суб'єктів спілкування. Таким чином,

комунікативний підхід до перекладу стосується не перекладу *per se*, але ситуації, яку необхідно враховувати при перекладі. Відтак цей підхід репрезентує процес перекладу як акт спеціального двомовного спілкування, а перекладача – як посередника зв'язку, котрий дозволяє зрозуміти повідомлення, надіслане іншою мовою.

Можна зробити висновок, що комунікативний підхід стосується аспектів перекладу, пов'язаних з актом спілкування, але не з процесом перекладу як таким. Він є додатковим щодо згаданих підходів – трансформаційного й денотативного.

Отже, в якості перекладацьких способів відтворення одиниць художнього моделювання екранного хронотопу розглянуто трансформаційний підхід, денотативний підхід і комунікативний підхід.

Трансформаційний підхід полягає у трансформації та перетворенні одиниць і структур з мови оригіналу на мову перекладу. Денотативний підхід полягає у використанні наступних розумових операцій в процесі перекладу: читання (слухання) мови оригіналу, визначення головної думки та формулювання повідомлення мовою перекладу з опорою на референт. Комунікативний підхід полягає у застосуванні *комунікацій* й *тезауруса* під час процесу перекладу.

Найбільш доцільним видається поєднання усіх трьох підходів, оскільки таким чином, можна досягти адекватного варіанту перекладу.

1.3. Різновиди хронотопів та їх особливості у кінодискурсі

Час-простір — це континуум функціонування і відображення художнього образу світу, в якому людина знаходить себе і існує. Проблема хронотопу є однією з найактуальніших у сучасному літературознавстві, оскільки пов'язана з жанром і сюжетом, а також є структурним елементом художнього твору. Різновиди хронотопу та його функції на сьогодні вивчені дуже коротко. У сучасному літературознавстві існує уявлення про взаємозв'язок і

взаємозалежність художнього хронотопу і літературного жанру. Так, наприклад, у своєму дослідженні «Форми часу і хронотопу в романі. Нариси історичної поетики» Михайло Бахтін систематизує види хронотопу за принципом розвитку романного жанру в історії зарубіжної літератури від античності до XIX ст.

Важливу роль відіграє простір-час для твору, який при цьому може проявлятися досить по-різному.

Так, за своїми функціями хронотоп поділяється на такі різновиди:

Сюжетний

Фабульний

Топографічний

Авторський

Соціально - історичний

Побутовий

Фантастичний

Міфологічний

Психологічний

Метафізичний

Хронотоп охоплює всі сторони художнього твору: впливає на жанрову специфіку тексту, композиційну структуру, охоплення художнього образу у творі. Слід зазначити, що художній хронотоп, на відміну від часових і просторових визначень об'єктивної дійсності, більш-менш суб'єктивний. Адже відчуття часу і простору залежить від його вираження автором, читацького сприйняття та співвідношення між реальним світом і світом мистецтва. Найбільшою суб'єктивністю характеризується авторський хронотоп, оскільки при створенні художнього тексту автор ніби «грається» з часом (може зробити його повільним, швидким чи зупиненим, якщо того вимагає творчий задум; зображати події хронологічно чи непослідовно тощо). і простір (розширити, звужити тощо). За словами Дмитра Ліхачова, час автора змінюється в залежності від того, бере автор участь у подіях художнього твору чи ні. Час автора може проходити одночасно з подіями художнього тексту, випереджаючи їх або

відставати від них. Так само автор може перебувати в одному просторі з героями художнього твору, перебувати десь поруч (наприклад, в іншому місті чи на іншій вулиці) або взагалі перебувати в іншій просторовій площині.

Необхідно також розрізняти хронотоп автора та хронотоп оповідача. На думку В. Коркішка, автор і оповідач знаходяться в різних площинах художнього тексту: оповідач є частиною художнього задуму, тому він цілком підпорядкований авторському часопростору та хронотопу художнього тексту» 15, с. 391. Важливу роль відіграє топографічний хронотоп, який представляє конкретне місце в певний проміжок часу (десятиріччя, століття тощо) Сюжет твору пов'язаний з місцем, поділяючи художній текст на кількість просторово-часових одиниць, які певною мірою пов'язані з сюжетними ходами. Але слід додати, що топографічні хронографи іноді вигадуються автором і допомагають йому краще розгорнути сюжет лінії, продемонструвати зіткнення персонажів чи зіткнення людини з соціальним середовищем тощо. Хронотоп дороги посідає важливе місце в українській літературі. Він використовувався письменниками як жанроутворюючий фактор з давнини, постійно зазнаючи змін протягом століть. Першим на особливості хронотопу дороги звернув увагу Михайло Бахтін у дослідженні «Форми часу і хронотоп у романі. Нариси історичної поетики. Учений показав зміст хронотопу дороги в європейському романі, його метафоризацію як «спосіб життя» та визначив головну характеристику хронотопу дороги – переважання художнього простору в часі: «тут час перетікає в простір і протікає через нього» [2, 242].

Першим на особливості хронотопу дороги звернув увагу Михайло Бахтін у дослідженні «Форми часу і хронотоп у романі. Нариси історичної поетики. Учений показав зміст хронотопу дороги в європейському романі, його метафоризацію як «спосіб життя» та визначив головну характеристику хронотопу дороги – переважання художнього простору в часі: «тут час нібито за течії простір» [2, 242]. Як наголошує В. Войтович: «Дорога співвідноситься з побутом, шляхом душі в потойбічне життя і семантично виділяється в перехідних ритуалах: похоронах, деяких сімейних обрядах. Дорога – це місце, де

проявляється доля та людська природа при зустрічі з людьми, тваринами та демонами. Дорога -своєрідна межа між «своїм» і «чужим» простором; це місце лікувальних чи шкідливих магічних дій» [3, с. 163]. Слід додати, що у дослідженні «Простір і текст» В. Топоров пише про шлях, спираючись на міфологічні та релігійні традиції. Автор вважає рух, як реальний, так і метафоричний, бути основним параметром у категорії простору. Дослідник описує шлях як рух до сакрального центру простору в міфопоетичних і релігійних моделях світу, як рух, що має свій початок і кінець. , тобто «протилежний локус у тому сенсі, що він завжди є метою руху, його явним чи таємним стимулом» [31, с. 259]. Саме на дорозі перетинаються шляхи різних людей, перетинаються долі, протиставляються протилежності. виникають і т. д. До хронотопу дороги зверталися багато українських авторів, зокрема В. Підмогильний, П. Загребельний, В. Шевчук, О. Гончар, О. Довженко, Ю. Андруховач та багато інших.

Довженко, багато інших. Скажімо, дорога, стежина чи стежка В. Підмогильного справді є тим локусом, через який відбуваються кардинальні зміни не лише в житті героїв, а й у їхній свідомості. Наприклад, оповідач у «Проблемі хліба» В. Підмогильного переосмислює свій вчинок, а саме: замах на життя старого діда, згадує про наявність у нього моральних якостей: «Мені, до речі, спало на думку, що в с. Наприкінці ніхто з нас не винен: життя зблизило нас, змусило воювати, а якщо і скаржитися, то тільки на все життя» [31, с. 126]. У цьому контексті слід зазначити, що Лотман підкреслює метафорично-символічний хронотоп дороги.

Важливо, що тут автор розглядає просторове зображення дороги в її єдності з часовим фоном. Крім того, «оскільки, як зазначає Й. Лотман, – художній простір стає формальною системою побудови різноманітних, у тому числі й етичних, моделей, з'являється можливість моральної характеристики літературних персонажів через відповідний тип художнього простору, який уже діє. як своєрідна двовимірною локально-етична метафора» [19, с. 255]. Таким чином, шлях/дорога здебільшого веде до очікуваного чи несподіваного центру;

при цьому виступаючи не лише у вигляді реальної дороги, а й метафорично як ознака лінії поведінки (часто моральної чи духовної). Відмінною особливістю хронотопу дороги є те, що його можна пов'язати з хронотопом зустрічі. М. А. Бахтін стверджує: «Тут випадково можна зустріти тих, хто зазвичай розділений соціальною ієрархією та просторовою дистанцією, можуть бути якісь контрасти, стикатися й переплітати різні долі» [2, с. 277]

Хронотоп подорожі також пов'язаний з дорогою, яку можна сприймати як один із домінуючих способів репрезентації свідомості цього перехідного періоду, який, за І. Марунчак-Пожаровою, Світ – це хаос, де людина перебуває просто перо, яке веде вітер змін» [20, с. 207]. Хронотоп подорожі є органічним і для міфологічних та релігійних моделей світу української культури. Наприклад, таке втілення простору-часу, як домінантна художня модель світу письменника по-різному представлена у творах Ю. Андруховича «Відпочинок», «Московіада» та «Перверсія». Хронотоп персонажів уособлює так званий психологічний хронотоп, який породжує самосвідомість діячів. персонажі художнього твору. Це суб'єктивний простір-час дійових осіб Зовнішній хронотоп містить відомості про місце подій та оточення героїв літературного твору Внутрішній простір е-час охоплює психічний світ героїв, їх свідомість, пам'ять та уяву 15, с. 391. Через зміщення зовнішнього та внутрішнього хронотопів персонаж художнього твору може одночасно перебувати в кількох локусах — у конкретному місці й часі фізичного перебування та у просторі своїх думок, видінь, мрій тощо. Слід розуміти, що час і простір переплітаються у творі, доповнюючи один одного. Тому, як правило, категорії досить взаємопов'язані.

Почнемо з категорії простору. Українська дослідниця О. Переяслова наполягає на тому, що доцільно розрізняти широке та вузьке розуміння простору, яке «пов'язане з розмежуванням зовнішньої точки зору на текст як певну просторову організацію, що сприймається читачем, і внутрішньої точки зору, яка сприймається читачем. який розглядає просторові характеристики тексту як відносно замкнутий внутрішній світ, який є самодостатнім» 26, с. 197.

Аналізуючи художній текст, необхідно враховувати обидва аспекти простору: перший — це «просторова архітектура» тексту, другий — «художній простір». Художній простір твору нерозривно пов'язаний з внутрішнім світом письменника, його почуттями, враженнями, роздумами. За допомогою мовних засобів, трансформуючись у площинах авторської свідомості, відтворюється реальний простір у формі мистецтва, яке кожен письменник неповторний, не схожий на інших.

Крім того, художній простір літературного твору реалізується у його взаємозв'язку з часом і має такі характеристики: відкритість, закритість, просторість, доступність/недоступність для огляду, місткість, чуттєве сприйняття 26, с. 196

Крім того, залежно від цих характеристик простір може бути відкритим, закритим, зовнішнім і внутрішнім, «власним» і «чужим», прямим і викривленим, великим і малим, локальним і глобальним, близьким і далеким 15, с. 390. Художній простір літературного твору конкретизується й реалізується за допомогою предметів, що його наповнюють. Адже художній простір художнього тексту набуває свого смислового та формального змісту через об'єкти, які в ньому перебувають; вони також визначають межі художнього простору. У сучасній науці існує багато теорій про час, але всі вони підтверджують тісний взаємозв'язок часу і простору. Адже час рухається в просторі, взаємозалежний у просторі і не може існувати поза ним. Загалом художній час літературного твору функціонує у двох іпостасях: час подій і персонажів художнього твору та час реальності реципієнта цього твору. Щодо функцій хронотопу, то загалом Михайло Бахтін надає хронотопу великого значення в художній організації тексту, виділяє його сюжетно-формувальні функції. Вчений також визначає так звану «зображення» функцію хронотопу: образність»[2,с.358].

Варто звернути увагу на композиційну функцію, яку виконує хронотоп: він виконує роль зав'язки, іноді кульмінації чи навіть розв'язки (фіналу) сюжету.

Таким чином, час і простір у творі відіграють напрочуд велику роль, суттєво визначають композицію і сюжет твору, допомагають реалізувати творчий задум автора. У світі мистецтва простір і час тісно пов'язані. Цю єдність М. Бахтін назвав хронотопом: «Існуючий зв'язок часових і просторових відносин, художньо освоєні в літературі, ми назвемо хронотопом. У літературно-художньому хронотопі просторово-часові ознаки зливаються в змістовне і помітне ціле. Це перетин рядів і злиття ознак характеризує художній хронотоп.

Висновок до 1 розділу

Таким чином, підсумовуючи викладене у 1 розділі дослідження, можна зробити такі висновки.

Хронотоп відіграє дуже важливу роль для будь-якої роботи. У буквальному перекладі ця лексема означає час і простір. 1. Системні особливості мовних засобів художнього моделювання екранного хронотопу в лінгвістичних студіях можна охарактеризувати як їх здатність бути стрижневими та периферійними елементами, структурні – як властивість утворювати ієрархічну структуру, де мовні одиниці нижчого рівня утворюють мовні одиниці більш високого рівня і є їх будівельним матеріалом.

2. Трансляційними способами відтворення одиниць художнього моделювання екранного хронотопу розглядалися трансформаційний підхід, денотативний підхід, комунікативний підхід. Найбільш прийнятним видається поєднання всіх трьох підходів, оскільки таким чином можна досягти адекватного варіанту перекладу.

3. Дискурс — це соціально зумовлена організація мовної системи, а також визначені принципи, відповідно до яких класифікується та репрезентується (репрезентується) дійсність у певні періоди часу. Провідні вчені та лінгвісти класифікують художній дискурс як різні типи дискурсу, кожен з яких виконує певну функцію. Дискурс історичного серіалу зумовлений дотриманням таких умов:

- 1) специфіка історичного конфлікту. Історичний конфлікт, будучи вираженням боротьби двох взаємовиключних політичних течій епохи, визначає рух сюжету в історичному ряду;
- 2) зв'язок особистості з ходом історії. В історичних рядах особиста доля людини співвідноситься з багатоскладовим процесом розвитку держави;
- 3) своєрідність кожної історичної доби. Історична епоха в історичних серіалах показана як синтез певних політичних, соціальних і моральних закономірностей і результат минулого розвитку;
- 4) виняткова роль народу в історії. Народ в історичних рядах є носіями історії: завдяки його зусиллям здійснюється перехід від одного етапу історичного розвитку до іншого.

Автори історичних циклів розуміють історичний процес як взаємодію суспільних сил, суттєво «пожвавлену» розумінням специфіки матеріального та духовного життя, ролі національних традицій у формуванні зовнішнього вигляду країни та особистості.

РОЗДІЛ 2

СИСТЕМНО-СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАСОБІВ ХУДОЖНЬОГО МОДЕЛЮВАННЯ ЕКРАННОГО ХРОНОТОПУ У СЕРІАЛІ «ОСТАННЄ КОРОЛІВСТВО» (СЕЗОН 3)

1.3. Принципи систематизації засобів художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3)

1.4.

Поширення модельного підходу без перебільшення слід визнати характерною рисою сучасної науки, яка активно використовує моделі в різних галузях і на всіх етапах дослідження. Проте саме поняття «модель» у сучасній філософській науці на сьогодні є досить складним і неоднозначним. Лише академіка О. Ф. Лосева (філософа і філолога) ми знаходимо понад 30 тлумачень цього терміна. Зокрема, він виділяв моделі, похідні від різних уявлень про життя: моделі-міфи, моделі казок, художньої літератури, моделі, запозичені з літературної сфери та науки тощо.

Через нетривіальність та дискусійність понять моделі та моделювання використання цих термінів у ході нашого дослідження потребує додаткових уточнень та уточнень. Перш за все, постановка та вирішення дослідницьких завдань щодо підходів до питань художнього моделювання простору-часу в кіно дають більш чітке визначення модельних відносин як базових для загальної теорії пізнання та художньої творчості. Енциклопедичний словник пояснює значення терміна: «Моделювання – вивчення явищ, процесів чи систем об'єктів шляхом побудови та вивчення їх моделей. ... Моделювання - одна з основних категорій теорії пізнання: ідея моделювання, по суті, базується на будь-якому методі наукового дослідження - як теоретичному (який використовує різноманітні символічні, абстрактні моделі), так і експериментальному. (такі, що використовує предметні моделі)» [1, с. 830]. З цього визначення випливає, що

для одного об'єкта можна побудувати багато моделей, які будуть зосереджені на певних аспектах досліджуваного об'єкта або характеризуватимуть об'єкт з різною мірою. деталей.

По суті, моделювання – це вивчення об'єктів пізнання через вивчення їх моделей, де моделлю є будь-який (розумовий чи матеріальний, умовний чи цілком конкретний) образ-«замінник» (представник) чого-небудь (явища, процесу, об'єкт).

Художнє моделювання має свою специфіку. Загалом створення моделей може здійснюватися або в напрямку певних розумових абстракцій, або в напрямку конкретно-чуттєвої творчості з наступним узагальненням. Саме це поєднання чуттєвого з раціональним, видимого з невидимим визначає формування художнього образу, у багатовимірності репрезентативних граней якого відображаються певні риси світоустрою. Тому закономірно розглядати процес створення художнього образу, тобто художню творчість, як процес художнього моделювання. Ця ідея отримала термінологічну форму в працях представників структуралістського напрямку, який у 60-х роках ХХ ст. говорили про вторинні системи моделювання, індексну природу зображень у мистецтві екрану тощо.

Принципами систематизації засобів художнього моделювання екранного хронотопу є їх систематизація за категоріями чи ні за категоріями. Граматична категорія в морфології — це система протилежностей ряду морфологічних форм з однорідним значенням. [13: 182]. У граматиці категоріальні значення — це значення, які мають поняття інваріантного значення, характерне для граматичних класів і одиниць. Такі значення стають основою протиставлення граматичних класів і одиниць в окремих системах. Усі інші значення в граматиці є категоричними. Некатегоріальна семантика — це значення, подібне до категоричного граматичного значення (наприклад, значення модальності,

часовості, аспектності тощо), але воно залишається поза межами, що виражає певне мовне значення [13: 183].

Одним із видів вираження некатегоріальних значень є лексичні засоби, що використовуються в контекстах для певних відношень, які (в тій чи іншій мові) можуть бути виражені граматичними засобами (експліцитне та імпліцитне вираження). Як категоріальне, так і некатегоріальне значення є формами вираження, але різної природи, різних типів мовних структурних організацій, різного ступеня стійкості, спеціалізації та регулярності [13: 186-188]. Категоричні та некатегоріальні семантичні елементи можуть переплітатися та взаємодіяти в межах складних семантичних комплексів. Категоричні та некатегоріальні вираження граматичних значень бувають прямими / явними та непрямими / неявними /, їх можна розглядати як мовні структури в граматичній системі мови [51: 199].

Художнє моделювання має свою специфіку. Загалом створення моделей може здійснюватися або в напрямку певних розумових абстракцій, або в напрямку конкретно-чуттєвої творчості з наступним узагальненням. Саме це поєднання чуттєвого з раціональним, видимого з невидимим обумовлено формуванням художнього образу, у багатовимірності репрезентативних граней якого відображаються певні особливості світу. Тому закономірно розглядати процес створення художнього образу, тобто художню творчість, як процес художнього моделювання. Ця ідея отримала термінологічну форму в працях представників структуралістського напрямку, який у 60-х роках ХХ ст. говорили про вторинні системи моделювання, індексну природу зображень у мистецтві екрану тощо.

Слід зазначити, що художнє моделювання, запроваджене на різних етапах творчого пізнання, виявляє термінологічну бівалентність – з одного боку, художнє моделювання є методологією наукового дослідження, з іншого –

модельованням є творчий процес, у якому художник-деміург створює образ світу як модальність. авторська версія, гіпотетична конструкція. При цьому художник може з різним ступенем обізнаності вводити різноманітні типи уявлення - від ізоморфних аналогій до неймовірних продуктів розвиненої уяви.

Художнє модельовання простору-часу в кінематографі ми розуміємо насамперед як підхід до опосередкування (репрезентаційного відтворення) просторово-часового континууму (фізичного середовища, «об'єктивного» світу) суб'єктом творчості – міфом, тобто «суб'єктом, який створює оригінальну художню реальність» (Гегель). Ми розглядаємо модельні відносини в широкому діапазоні – від класичного творення до некласичного «креативного», коли самодостатність представлення технічних можливостей інструментів дає підстави говорити про втручання технічної «побудови» екранної реальності в суто творчі процеси. .

Категоричні значення граматичних форм не схожі в різних мовах [13: 192]. Загалом у сучасній англійській мові існують фіксовані граматичні конструкції реалізації категорії часу – різноманітні часові форми англійського дієслова, які належать до категоріальних засобів вираження.

До некатегорійних засобів реалізації категорії часу відносяться такі лексичні засоби *as never before, usually, now, often, ever, since, etc.* [15].

Розглядаючи категоріальні та некатегоріальні значення, слід згадати принципи функціональної граматики та концепцію функціонального семантичного поля, згідно з якими кожна граматична категорія є як стрижневим (центром), так і некатегоріальним засобом вираження (а саме: лексичним засобом). - це периферія. Тобто граматична структура мовлення характеризується будовою, в якій виділяється:

- 1) центр, де зібрані особливості граматики, а не лексики;
- 2) периферія, яка містить і граматику, і словниковий запас.

Іншими словами, ядро — це основа граматичної системи, зібраного

Найбільш регулярна і загальна категорія (наприклад, у нашому випадку це граматична категорія часу), з окремими лексичними значеннями певних слів, що належать до периферії (наприклад, «категорійні» та «некатегорійні» означають засоби реалізації категорії часу).) [12:4-21].

У мові існує багато різноманітних засобів усвідомлення філософських категорій часу, які, за М. Всеволодовою та В. Морковкіним, поділяються на граматику та лексику. Граматичні реалізації, віднесені до цієї категорії М. Всеволодовою та В. Морковкіним [23]:

- на морфологічному рівні – категорії мовного часу;
- на синтаксичному рівні - категорії речення, категорії дієслівного виду;
- на лексико-синтаксичному рівні - групи часу реєстрації (термін М. Всеволодова), вони становлять категорію іменної тимчасовості.

2.2. Принципи побудови структурної ієрархії засобів художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3)

При класифікації лексики, реалізованої в категорії «Філософія часу» в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон), виділено іменникові, прикметникові та прислівникові номінації часу з урахуванням їх парадигм і композиційних співвідношень. Кожне значення слова має особливе парадигмальне відношення, а також ознаки сполучуваності з іншими словами, які відображаються на семантичній структурі слова [93]

Описуючи іменникові групи із значеннями часу, ми виходили з того, що клас іменників – семантично однорідна група слів у межах певної частини мови, що бере участь у вираженні цієї лексико-граматичної, синтаксичної

категорії та характеризується здатністю вживатись або не вживатись у певних формах слів за певних умов, приєднуватися чи не приєднуватися до певних класів слів інших частин мови [23: 27–34].

Для опису груп іменників із значеннями часу припускаємо, що клас іменників є семантично однорідним словосполученням у певній частині

Мова, яка бере участь у вираженні цієї лексико-граматичної, синтаксичної категорії, характеризується здатністю вживати або не вживати певні форми слів за певних умов, з певними частинами мови або без них. Мова [23: 27-34].

На основі аналізу третього сезону серіалу «Останнє царство», використовуючи класифікацію М. Сенів [73, с.57-59], Н. Панчишиної [62: 230], можна зробити висновок, що в «Останньому царстві» У третьому сезоні серіалу виділяються такі лексико-семантичні групи (ЛСГ) іменників і філософські розряди часу іменника та реалізованого словосполучення:

- 1) номінації точних відрізків часу, наприклад: year, etc.
- 2) номінації невизначених часових відрізків, наприклад: time, moment, etc.
- 3) номінації частин доби: morning, day, night, etc;
- 4) номінації пір року: winter, summer;
- 5) номінації дат: year 900;
- 6) номінації періодів часу для певного моменту: tomorrow, etc.;
- 7) номінації осіб за віком: child, girl, etc.;
- 8) номінації, часова визначеність або невизначеність яких завлежить від контексту: lifetime, meeting, etc.

Змінюється за родом, числом і положенням, вживається в реченнях як означальна чи іменна частина присудка, а також відповідає який, хто? [8:84], кваліфікатором якого є ймовірність маркера. Розглядаємо ознаки часу. Ці символи утворюють відповідні лексико-семантичні словосполучення, які становлять семантичну основу прикметників як частин мови [29:97]. LSG для

прикметників включають:

- 1) постійна тривалість: constant, etc;
- 2) минула дія: past; last, etc.;
- 3) майбутня, наступна дія: future, next, tomorrow, etc.
- 4) дія в момент, що описується: today; present then on; 5) ознака пір доби: night, day;

На додаток до прикметників із визначеною часовою семантикою в аналізі другого сезону серіалу «Останнє королівство» було знайдено ряд прикметників, які набувають часового значення в контексті. Це ЛСГ прикметників, що вказують:

- 1) на місце розташування в часі: late, early; average; last;
- 2) на певну визначеність часового відрізка: certain, exact; indicated;
- 3) з невизначенню тривалістю: short; long.

Окремі ЛСГ утворювалися числівниками: the primary , the second, etc. та займенниковими прикметниками: another, next, whole, each, and so on.

Прислівники часу також часто використовують для реалізації категорії часу. У мовознавстві прислівник трактується як повноцінна незмінна частина мови, яка виражає ознаку дії, стан чи ознаки якості або предмета і відповідає на питання as? where? as far as? to what extent? [40: 146].

Аналіз прислівників часу на матеріалі другого сезону серіалу «Останнє королівство» дозволив виділити такі групи: прислівники локалізації дії; прислівники обмежень дії; частотні прислівники.

1) Прислівники локалізації дії вказують на час, коли відбувається дія, або взагалі заперечують можливість дії. Ця група представлена заперечним прислівником never та невизначеними прислівниками ever, once.

Однак найбільшою кількістю прислівників, які виконують функцію

локалізації в часі, є визначені прислівники:

а) прислівники, що вказують на співвіднесення дій у часі, на порядок перебігу дій: first, before, then, after, later, therefore, finally;

б) прислівники із зазначенням часових відносин (одночасності) без зазначення порядку порядку дії: then;

в) прислівники, що співвідносять дію з теперішнім часом: today, now, just;

г) прислівники наближення дії до моменту мовлення: just, recently;

д) прислівники віддаленості від моменту мовлення в межах кількох дій: yesterday;

є) прислівники, що вказують на невизначений тривалий час у минулому: long ago;

ж) прислівники, що позначають час незалежно від точки його відліку, приписують дію певному часу в межах доби: morning, night, day;

з) прислівники, що передбачають час, вказуючи час дії щодо часу, вже встановленого late, timely.

2) прислівники дії, що обмежують в загальних рисах часові параметри дії, тобто обмежують дію відносно її початку, кінця, тривалості або вказують необмежену тривалість дії:

а) прислівники тривалості дії: for an extended time, for an extended period, for a specific time, way back і for a short time, for a brief period, for a moment;

б) прислівники обмеження дії щодо її закінчення: until then, so far;

а) прислівники, що вказують на час, який безпосередньо настає після згадування певного факту або з якого починається дія: now, immediately;

г) прислівники обмеженої тривалості дії: meanwhile;

д) прислівники already, still, які передбачають певну тривалість дії, пов'язану з її повнотою або неповнотою.

3) прислівники частотності – це прислівники: sometimes, from time to time, often, not often, usually, every day, daily, constantly, uninterrupted і always, які вказують на узагальнену, повторювану дію в необмеженій множинності.

Проаналізувавши матеріал другого сезону серіалу «Останнє королівство», ми можемо зробити висновок, що іменникова темпоральність та прислівникова темпоральність використовуються з однаковою частотою в досліджуваному матеріалі; прикметники вживаються менше.

1.5. Способи системно-структурної класифікації засобів художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3)

З метою аналізу мовного феномену художньої симуляції екранного хронографа в серії дискурсів було складено структурну та системну класифікацію художньої симуляції екранного хронографа в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон). Систематизація лексем і словосполучень у семантичні поля необхідна для визначення груп.

Семантичне поле засобів художнього моделювання екранних хронографів у серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) можна уявити так:

1. Мовні засоби, які допомагають імітувати час події на екрані

Час відносно трансляцій чи інших подій (53%). Ця група поділяється на такі підгрупи:**1.1 Моделювання зв'язків екранного хронотопу (19%),** у тому числі:

1.1.1 Моделювання зв'язків екранного минулого та екранного теперішнього (11%), наприклад: so far? (TLK: URL); enough already. (TLK: URL); 200 years after his death (TLK: URL); Whilestillbefore (TLK: URL); when (TLK: URL); before (TLK: URL); Never but i do know (TLK: URL); still (TLK: URL); earlier (TLK: URL); always (TLK: URL); no longer (TLK: URL);

1.1.2. Моделювання зв'язків екранного минулого, екранного теперішнього і екранного майбутнього (6%), наприклад: to stay Wessex safe we must now look the once great and holy now, Christian men and ladies suffer under the dark rule (TLK: URL); will seek revenge lost will not rest (TLK: URL); They usually do. (TLK: URL); not finished (TLK: URL); never (TLK: URL); never (TLK: URL);

1.1.3. Моделювання зв'язків екранного теперішнього і екранного майбутнього (2%), наприклад: first will not be our last! (TLK: URL); it'll not be our last! (TLK: URL);

1.2. Мовні засоби, що допомагають моделювати час екранного майбутнього (23%), наприклад: once I was a child (TLK: URL); again (TLK: URL); as soon as we're ready. (TLK: URL); before (TLK: URL) – 3 одиниці; (TLK: URL); (TLK: URL); Beyond beyond (TLK: URL); day of reckoning will come. (TLK: URL); first (TLK: URL); first choice (TLK: URL); even as soon as (TLK: URL); lie ahead (TLK: URL); more (TLK: URL); Not before (TLK: URL); Once (TLK: URL); at some point (TLK: URL); soon (TLK: URL); Then (TLK: URL); When (TLK: URL) – 2 одиниці; (TLK: URL); when appropriate. (TLK: URL); are going to be (TLK: URL); will stop (TLK: URL);

1.3. Мовні засоби, що допомагають моделювати час екранного минулого (4%), наприклад: past (TLK: URL); often (TLK: URL); past now (TLK: URL); often (TLK: URL);

1.4. Мовні засоби, що допомагають моделювати час екранного теперішнього (7%), наприклад: this very day this very moment. (TLK: URL); a day (TLK: URL); now (TLK: URL) – 3 одиниці; Often (TLK: URL); (TLK: URL); by now (TLK: URL); (TLK: URL);

2. Мовні засоби, що номінують конкретні дати (1%), зокрема: within the year 878 (TLK: URL);

3. Поняття, у яких прямо чи непрямо відображена категорія хронотопу (13%), зокрема: In our time (TLK: URL); Again (TLK: URL); enough (TLK: URL); far (TLK: URL); faraway from (TLK: URL); he is coming!

coming (TLK: URL); long journey before us. (TLK: URL); more (TLK: URL); new (TLK: URL); news (TLK: URL); to begin? (TLK: URL); upon quickly. (TLK: URL); With a touch luck (TLK: URL);

4. Мовні засоби моделювання екранного хронотопу, що номінують час як абстрактну категорію (9%), зокрема: shared time (TLK: URL);;

better time (TLK: URL); blast . (TLK: URL); it's time (TLK: URL); lifetime (TLK: URL); spending time (TLK: URL); taking the time (TLK: URL); time (TLK: URL); waste no longer (TLK: URL);

5. Мовні засоби моделювання плину часу на екрані (10%), зокрема: was born (TLK: URL); for months (TLK: URL); In time. (TLK: URL); second day (TLK: URL); over the years (TLK: URL); Time has passed so quickly. (TLK: URL); for days (TLK: URL); for an extended , while (TLK: URL); long (TLK: URL); During (TLK: URL);

6. Мовні засоби, що номінують періоди часу (14%), зокрема: today (TLK: URL); Burning in summer, shivering in winter (TLK: URL); day (TLK: URL); just today (TLK: URL); Last night i used to be still (TLK: URL); Morning (TLK: URL); this day (TLK: URL); This night (TLK: URL); tomorrow (TLK: URL) – 2 одиниці; (TLK: URL); tonight (TLK: URL); (TLK: URL) – 2 одиниці; very night (TLK: URL); year (TLK: URL);

Таким чином, ми розподілили мовні засоби художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3) на 6 семантичних груп, і деякі з них, в свою чергу, діляться на мікрогрупи.

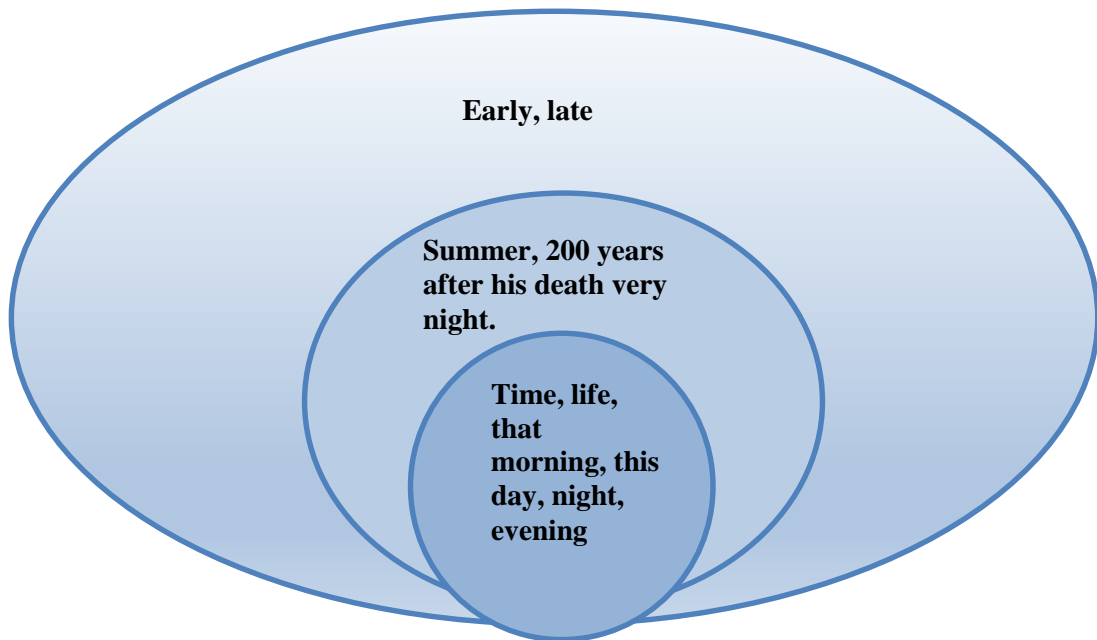

Рис. 2.2. Ядро та периферія засобів художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3)

Як бачимо з рис. 2.2., ядро лексико-семантичного поля «Час» у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3) переважно складають одиниці абстрактного та відносного значення, тоді як центр і периферія поля представлені переважно одиницями з більш конкретним значенням.

Також було здійснено структурний аналіз засобів художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3). Було визначено, та одиниці репрезентації категорії часу представлені переважно на трьох рівнях:

1. На рівні речення, наприклад: they typically do. it'll not be our last! Time has passed so quickly. Burning in summer, shivering in winter (4 % від аналізованих мовних одиниць).
2. На рівні словосполучення, наприклад: once more , that morning; this day; (44 % від аналізованих мовних одиниць).
3. На рівні лексеми, наприклад: time, life; night (52 % від аналізованих мовних одиниць).

Висновки до розділу 2

Мовні засоби художнього моделювання екранного хронотопу – це відносно стійка підсистема просторово-часової лексики, що відображає філософську картину світу та характеризується лексичними та словотвірними особливостями. Семантичне наповнення лексики художнього моделювання екранного хронотопу пов'язане з тим, що основні догми у свідомості людей постають у вигляді ментальних категорій та одиниць, які вербалізуються лексемами та словосполученнями.

Аналіз проводився з використанням некатегоріальних засобів представлення категорії часу на лексико-синтаксичному рівні. Проаналізувавши матеріал другого сезону серіалу «Останнє королівство», можна зробити висновок, що іменник темпоральність та прислівник темпоральність у досліджуваному матеріалі вживаються з однаковою частотністю; прикметники вживаються рідше. Для систематизації засобів художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) важливо, що функціональна вага лексики часу полягає в тому, що мовні концептуальні парадигми формуються через це, які вбирають міфопоетичні, культурні та інші значення. При побудові системно-структурної ієрархії засобів художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) слід звернути увагу на те, що найбільш суттєвою для концептів часу є філософська складова, що формує відповідну мовну картину світу і, викладений у ній, визначає семантичну специфіку їх вербалізаторів.

Мовні засоби художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє царство» (3 сезон) можна поділити на 6 семантичних груп, деякі з них, у свою чергу, поділяються на підгрупи та мікрогрупи. мікрогрупи Екранний хронотоп у другому сезоні «Останнього королівства» здебільшого моделюється за допомогою лінгвістичних засобів, які допомагають змоделювати час екранної події відносно часу трансляції чи іншої події — більше половини проаналізованих прикладів (53%). Серед них найбільш частотними є підгрупа «Мовні засоби, що допомагають моделювати час екранного майбутнього (23%)

та підгрупа «Модельовання зв'язків екранного хронотопу» (19%) і, зокрема, мікрогрупа « Модельовання зв'язків екранного минулого та екранного сьогодення» (11%). Середню частоту продемонстрували мовні засоби, що номінують часові проміжки (14%), а також позначення понять, які прямо чи опосередковано відображають категорію хронотопу (13. %) Найменш поширеними в ряду є мовні засоби, що імітують плин часу на екрані (10%), лінгвістичні засоби, що імітують екранний хронотоп, імітують час як абстрактну категорію (9%) та мовні засоби, що імітують конкретні дати (1%). %).

Структурний аналіз дав змогу зробити висновок, що імітація екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) найчастіше представлена на рівні словосполучень (64%). Більш ніж у чверті випадків (28%) вона була представлена на рівні слова, рідше – на рівні речення (8%)

РОЗДІЛ 3

СЕРІАЛ «ОСТАННЄ КОРОЛІВСТВО» ЯК ІСТОРИЧНИЙ КІНОДИСКУРС: ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ЗАСОБІВ ХУДОЖНЬОГО МОДЕЛЮВАННЯ ЕКРАННОГО ХРОНОТОПУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1. Реалізація комплексного підходу до відтворення засобів художнього моделювання екранного хронотопу

Для представлення результатів аналізу перекладу обрано структуру викладу, яка відповідає трансформаційному аспекту аналізу, але приклади також описані з урахуванням денотативного та комунікативного аспектів перекладу.

Було виділено 3 групи трансформацій: лексичні, граматичні та лексико-граматичні.

Лексичні трансформації представлені формальними лексичними трансформаціями та лексико-семантичними трансформаціями. Разом лексичні трансформації склали 44% усіх випадків перекладу.

Щодо формальних лексичних трансформацій, то перекладач використовував **транскрибування** (4 % від усіх випадків перекладу),

наприклад:

<i>I am Uhtred, son of Uhtred. I was born an ealdorman of England.</i>	<i>Я – Утред, син Утреда. Я народився англійським олдерменом.</i>
--	---

Термін *eldorman* → олдермен на позначення знатного правителя графства містить слово ‘час’, оскільки воно має інше значення — ‘старійшина’. Перекладач відтворив цей термін шляхом транскрибування, що є традиційним прийомом для відтворення деяких історичних реалій, але, з денотативної точки зору, відбулася метафоризація – втрата метафори під час перекладу, оскільки

українська версія не відображає термін «старійшина» для тих глядачів, які не знають англійської мови. Фраза *I am Uhtred, son of Uhtred* несе конотацію спадковості.

Лексико-семантичні трансформації представлені диференціацією значення, модуляцією, конкретизацією, партонімічною трансформацією голонімічним перетворенням.

Диференціація значення склала 16 % від усіх досліджуваних прикладів, наприклад:

<i>I see the <u>new</u> king is keeping you busy.</i>	<i>Бачу, <u>новий</u> король дав роботу</i>
---	---

Використання еквівалентів англійських слів сприяє об'єктивному відображенню оригіналу – підбираються відповідні засоби мови перекладу, необхідні для правильного тлумачення оригіналу [88: 18]. У комунікативному аспекті перекладний дискурс має так само впливати на іншомовного адресата, як і оригінал – самотійно [72: 116]. Багато мовних одиниць для позначення часу мають повний еквівалент – образну мовну одиницю в українській мові, засновану на подібному образі та що має те саме значення, що й мовна одиниця англійської мови. У аналізованому ряді найбільша кількість мовних одиниць, які допомагають моделювати екранний хронотоп, у перекладі на повні відповідники мають семантичне значення назв речей і явищ, пов'язаних із часом:

<i>For as long as is necessary. For a <u>lifetime</u>, why not?</i>	<i>Стільки, скільки треба. Хоч усе <u>життя</u>. Чому б ні ?</i>
---	--

З наведеного прикладу видно, що повні відповідники використовувалися при перекладі мовних засобів художнього моделювання екранного хронотопу в тих випадках, коли зміст збігався як в українській, так і в англійській мовах.

Модуляція (прийом смислового розвитку) використовувалася у 4 % від загальної кількості перекладів, наприклад:

<i>No, Hild, put down your sword! Put it down now!</i>	<i>Гільд, ні! Ні, Гільд, опусти меч! — Негайно!</i>
--	---

Конкретизація (в денотативному аспекті – гіпонімічна трансформація) здійснюється переважно на референційному рівні [74: 90]. Ця трансформація полягає у зміні англійського слова чи фрази з ширшим референційним значенням на українське слово чи фразу з вузьким значенням [44: 174]. В аналізованому матеріалі виявлено 12% випадків уточнення, наприклад:

<i>You <u>will stop</u> this nonsense</i>	<i><u>Облиш</u> ці пустощі</i>
---	--------------------------------

В цьому прикладі перекладач конкретизував значення англійського дієслова “to stop ”: *will stop* → *облиш*.

Конкретизація використовується і в наступному прикладі:

<i>God and the blessed Saint Cuthbert have given us <u>this day</u> a king.</i>	<i>Сьогодні Господь і святий Куберт дарували нам короля.</i>
<i>There is no better <u>time</u> than now.</i>	<i>Кращої <u>нагоди</u> не випаде</i>

З денотативним аспектом пов’язаний також такий прийом, як **партонімічна трансформація** (використовувався у 4 % від загальної кількості перекладів). Партонімічна заміна припускає заміну назви цілого назвою його частини. Наприклад:

<i>There is no better <u>time</u> than now</i>	<i>Кращої <u>нагоди</u> не випаде</i>
--	---------------------------------------

Замість назви усього поняття – time ‘час’, вжито назву частини – нагода.

Холонімічна трансформація (4% від загальної кількості перекладів) є зворотнім прийомом по відношенню до патронімічної: тут назва частини замінюється назвою цілого.

Граматичні трансформації використовувалися у 32% досліджуваних прикладів використано граматичні трансформації. Вони були представлені буквальним відтворенням граматичної будови, додаванням, перестановками (морфологічними та синтаксичними замінами) та транспозицією членів речення.

Буквальне відтворення граматичної структури («нульова трансформація») використано у 8% проаналізованих випадків перекладу. приклад:

<i>And what you must do, lord, is win the first, and this could be done this <u>very</u> night.</i>	<i>Володарю, треба виграти першу битву. Ви можете зробити це вже <u>сьогодні</u>.</i>
---	---

У наведеному прикладі словосполучення, утворене за моделлю «прислівник + іменник», відтворюється за такою ж моделлю в українській мові.

Додавання застосовувалось у 8% проаналізованих прикладів. У наступному прикладі додавання має семантичне значення:

<i>-You appear to have <u>news</u>?</i>	<i>-Ти приніс <u>добрі новини</u>?</i>
---	--

Перестановки становили 12% проаналізованих прикладів і були представлені синтаксичною заміною та морфологічною заміною.

Зокрема, синтаксична заміна спостерігається в такому прикладі:

<i><u>Again</u>. Louder.</i>	<i>Ще раз. Гучніше.</i>
------------------------------	-------------------------

Тут синтаксична заміна реалізована у вигляді лексичного розширення: слово *again* перекладається словосполученням *ще раз*.

Наведемо ще приклад:

<i>Lord, freedom would be <u>my first choice</u>.</i>	<i>-Зараз я мрію про волю.</i>
---	--------------------------------

Тут навпаки відбувається лексичне згортання: словосполучення відтворені словом: *first choice* → *зараз*.

Морфологічна заміна (заміна частин мови), наприклад, здійснена у цьому уривку:

<i>Sigefid, we are <u>not finished</u>.</i>	<i>Зігфрیده, це <u>не кінець</u></i>
---	--------------------------------------

В наведеному прикладі дієприкметник *finished* перекладено іменником *кінець*.

Транспозицію членів речення було використано у 4 % від загальної кількості прикладів, наприклад:

<i>I've <u>always known</u> it.</i>	<i>Знав <u>завжди</u>.</i>
-------------------------------------	----------------------------

Лексико-граматичні трансформації використовувалися у 26 % досліджуваних прикладів використано лексико-граматичні трансформації. Вони були представлені цілісною трансформацією, антонімічним перекладом, а також складними лексико-граматичними трансформаціями.

Цілісне перетворення (16 %) переважно використовувалося в тих прикладах, коли в оригіналі процеси перебігу часу описувалися метафорично:

<i>We have a <u>long journey ahead</u> of us</i>	<i><u>Попереду довгий шлях</u>.</i>
--	-------------------------------------

Як бачимо з наведеного прикладу, попри цілісне перетворення, перекладачеві вдалося зберегти когнітивну метафору «Час – це шлях».

Антонімічний переклад використовувався у 4 % випадків, наприклад:

<i><u>Not before</u> he feels my boot.</i>	<i><u>Після того</u>, як отримає конняка</i>
--	--

Тут заперечувальна фраза *not before* відтворена стверджувальною фразою *після того*. Семантика речення при цьому зберіглася.

В деяких випадках перекладачу доводилося застосовувати одночасно кілька лексичних та граматичних трансформацій, але при цілому цілісного перетворення не відбувалося. В такому разі йдеться про **комплексні лексичні та граматичні трансформації** (4 %).

Наприклад:

<i><u>But, ealdormen, to keep Wessex safe, we must now look beyond its borders, to Mercia, East Anglia, to Cornwall, Wales, and to the North, to Northumbria and to the once great and holy city of Eoferwic, where now, Christian men and women suffer under the dark rule of the Danes</u></i>	<i>Однак, олдормени, щоб так було й надалі, ми мусимо дивитися ширше-на Мерсію, Східну Англію, Корнволум, Вельс. І на північ, у бік Нортумбрії та колись величне місто Еофервіч, де <u>нині</u> християни потерпають від пекельної влади данів.</i>
--	---

Проведено кількісний аналіз для визначення частоти трансформацій, використаних у перекладі засобів художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон).

Результати аналізу представлені на діаграмі на рис. 3.1.

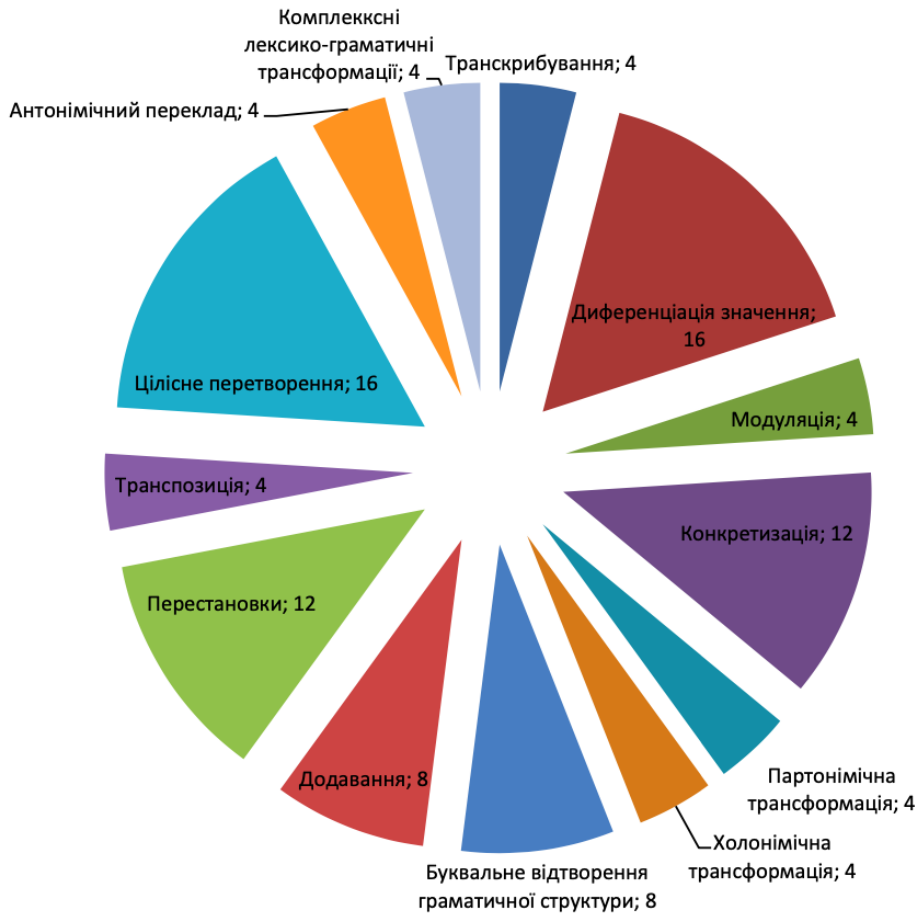

Рис. 3.1. Частотність трансформацій, що використовувалися при перекладі засобів художнього моделювання екранного хронотопу у серіалі «Останнє королівство» (сезон 3), %

З діаграми на рис. 3.1, можна зробити висновок, що при відтворенні засобів художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) найчастіше використовувалися така лексична трансформація, як диференціація значення, та така лексико-граматична трансформація, як інтегральна трансформація. використані (по 16%). Середню частоту продемонстрували лексичні трансформації конкретизації (12%) та граматичні трансформації перестановки (синтаксичні та морфологічні заміни) (12%), дослівне відтворення граматичної структури та доповнення (по 8%). Лексичні трансформації транскрипції, модуляції, партонімічної заміни, омонімічної заміни (по 4%), грамат, транспозиційна трансформація (4%), а також лексико-

граматичні трансформації - антонімічний переклад і складні лексико-граматичні трансформації (по 4%).

3.2. Способи художнього моделювання екранних хронографів як елемента стратегій перекладу

Розглянемо структурно-системні класифікації мовних засобів художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) як елемента стратегії перекладу.

Проаналізовано лексико-семантичну відповідність мовних одиниць художнього моделювання екранного хронотопу серіалу «Останнє царство» (3 сезон) в оригіналі та перекладі.

Зроблено висновок, що не всі одиниці художнього моделювання екранного хронотопу були відтворені лексико-семантичними відповідниками (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Частота лексико-семантичної відповідності мовних одиниць художньої імітації екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) в

оригіналі та в перекладі, %

З рис. 3.2, можна зробити висновок, що мовні засоби художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) переважно відтворюються мовними одиницями однакових лексико-семантичних груп (84%). У 12% випадків вони перекладалися одиницями, що представляють категорію часу, але належать до інших груп або підгруп. Лише в 4% випадків аналізовані одиниці були відтворені засобами, які не репрезентують і не містять терміну «час».

Також проведено аналіз структурної відповідності мовних засобів. художнє моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) в оригіналі та перекладах. Зроблено висновок, що мова засоби художнього моделювання екранного хронотопу не завжди відтворювалися в українській мові відповідними структурними одиницями.

Проведено кількісний аналіз частоти структурної відповідності мовних одиниць художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) в оригіналі та перекладі. Результати аналізу представлені а діаграмі на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Частота структурної відповідності мовних одиниць художньої імітації екранного хронотопу в серіалі «Останнє царство» (3 сезон) в оригіналі та перекладі, %

Так, мовні засоби художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) переважно відтворюються ідентичними за структурою мовними одиницями (88%). У 12% випадків вони були перекладені одиницями іншої структури. Водночас слід зазначити, що всі мовні засоби, представлені на рівні речення, відтворювалися реченнями. Переважно ті, що були представлені на рівні словосполучення відтворювалися словосполученнями, але в окремих випадках і лексемами. Ті, що були представлені на рівні слів, здебільшого перекладалися словами, але в окремих випадках словосполученнями.

Висновки за Розділом 3

1. Для перекладацького аналізу мовних засобів художнього моделювання екранного хронотопу обрано поєднання трансформаційного, денотативного та комунікативного підходів. Виділено 3 групи трансформацій: лексичні, граматичні та лексико-граматичні. При відтворенні засобів художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє царство» (3 сезон) найчастіше використовувалися така лексична трансформація, як диференціація значення, та така лексико-граматична трансформація, як інтегральна трансформація (по 16%). Середню частоту продемонстрували лексичні трансформації конкретизації (12%) та граматичні трансформації перестановки (синтаксичні та морфологічні заміни) (12%), дослівне відтворення граматичної структури та доповнення (по 8%). Використано лексичні трансформації транскрипції, модуляції, партонімічної заміни, омонімічної заміни (по 4%), граматичної трансформації транспозиції (4%), а також лексико-граматичні трансформації – антонімічний переклад і складні лексико-граматичні

трансформації (по 4%). найменш часто. Крім того, перекладач вдався до таких прийомів, як трансметафоризація, метафоризація та деметафоризація.

2. Розглянуто структурно-системні класифікації мовних засобів художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) як елемент стратегії перекладу. Мовні засоби переважно відтворюються мовними одиницями однакових лексико-семантичних груп (84%). У 12% випадків вони перекладалися одиницями, що представляють філософську категорію часу, але належать до інших груп або підгруп. Лише в 4% випадків аналізовані одиниці були відтворені засобами, які не представляють філософську категорію часу і не містять «часу». Також проведено аналіз структурної відповідності мовних засобів. репрезентації філософської категорії часу. Такі засоби переважно відтворюються структурно однаковими мовними одиницями (88%). У 12% випадків вони були перекладені одиницями іншої структури. Водночас слід зазначити, що всі мовні засоби, представлені на рівні речення, відтворювалися реченнями. Ті, що були репрезентовані на рівні фрази, в основному відтворювалися словосполученнями, але подекуди й лексемами. Ті, що були представлені на рівні слів, здебільшого перекладалися словами, але в окремих випадках словосполученнями.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

На рівні теоретичного узагальнення визначено, що системні ознаки мовних засобів художнього моделювання екранного хронотопу в лінгвістичних дослідженнях можна охарактеризувати як їхню здатність бути стрижневими та периферійними елементами, структурні – як властивість формувати ієрархічну структуру. структура, де мовні одиниці нижчого рівня утворюють мовні одиниці вищого рівня і є їх будівельним матеріалом.

Трансляційними прийомами відтворення одиниць художнього моделювання екранного хронотопу розглядаються трансформаційний підхід, денотативний підхід та комунікативний підхід. Найбільш прийнятним видається поєднання всіх трьох підходів, оскільки таким чином можна досягти адекватного варіанту перекладу.

Дискурс — це соціально зумовлена організація мовної системи, а також визначені принципи, відповідно до яких класифікується та репрезентується

(репрезентується) дійсність у певні періоди часу. Провідні вчені та лінгвісти класифікують художній дискурс як різні типи дискурсу, кожен з яких виконує певну функцію. Дискурс історичного серіалу зумовлений дотриманням таких умов:

1) специфіка історичного конфлікту. Історичний конфлікт, будучи вираженням боротьби двох взаємовиключних політичних течій епохи, визначає рух сюжету в історичному ряду;

2) зв'язок особистості з ходом історії. В історичних рядах особиста доля людини співвідноситься з багатоскладовим процесом розвитку держави;

3) своєрідність кожної історичної доби. Історична епоха в історичних серіалах показана як синтез певних політичних, соціальних і моральних закономірностей і результат минулого розвитку;

4) виняткова роль народу в історії. Народ в історичних рядах є носіями історії: завдяки його зусиллям здійснюється перехід від одного етапу історичного розвитку до іншого.

Автори історичних циклів розуміють історичний процес як взаємодію суспільних сил, суттєво «пожвавлену» розумінням специфіки матеріального та духовного життя, ролі національних традицій у формуванні зовнішнього вигляду країни та особистості.

Лінгвістичний аналіз показав, що засоби художнього моделювання екранного хронотопу є відносно стійкою підсистемою просторово-часової лексики, яка відображає філософську картину світу та характеризується лексико-словотвірними особливостями. Семантичне наповнення лексики художнього моделювання екранного хронотопу пов'язане з тим, що основні догми у свідомості людей постають у вигляді ментальних категорій та одиниць, які вербалізуються лексемами та словосполученнями.

Аналіз проводився некатегоріальними засобами репрезентації категорії часу на лексико-синтаксичному рівні. Проаналізувавши матеріал другого сезону серіалу «Останнє королівство», можна зробити висновок, що іменник темпоральність та прислівник темпоральність у досліджуваному матеріалі вживаються з однаковою частотністю; прикметники вживаються рідше. Для систематизації засобів художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) важливо, що функціональна вага лексики часу полягає в тому, що мовні концептуальні парадигми формуються через це, які вбирають міфопоетичні, культурні та інші значення. При побудові системно-структурної ієрархії засобів художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє королівство» (3 сезон) слід звернути увагу на те, що найбільш суттєвою для концептів часу є філософська складова, що формує відповідну мовну картину світу і, викладений у ній, визначає семантичну специфіку їх вербалізаторів.

мовні засоби художнього моделювання екранного хронотопу в серіалі «Останнє царство» (3 сезон) можна поділити на 6 семантичних груп, деякі з них, у свою чергу, поділяються на підгрупи та мікрогрупи. мікрогрупи Екранний хронотоп у другому сезоні серіалу «Останнє королівство» моделюється переважно за допомогою мовних засобів, які допомагають змоделювати час екранної події відносно часу трансляції чи іншої події – більше ніж половина проаналізованих прикладів (53%). Серед них найбільш частотними є підгрупа «Мовні засоби, що допомагають моделювати час екранного майбутнього (23%) та підгрупа «Моделювання зв'язків екранного хронотопу» (19%) і, зокрема, мікрогрупа « Моделювання зв'язків екранного минулого та екранного сьогодення» (11%). Середню частоту продемонстрували мовні засоби, що номінують часові проміжки (14%), а також позначення концептів, які прямо чи опосередковано відображають категорію

ДОДАТОК

Англійські приклади та їхні переклади українською мовою

	Текст оригіналу	Текст перекладу
1	<i>No man is to show me his face! No man is to see me <u>before</u> Bloodhair!</i>	<i>Не один чоловік не посміє подивитися на мене <u>раніше</u> ніж Ярл Кроваві Волосся</i>
2	<i>Once he has my message, they <u>will be free to gaze</u> -</i>	<i>він отримає моє послання, і <u>зможє подивитися</u></i>
3	<i>Her beauty blinds you like the sun, yet she has all the darkness of the <u>night-</u></i>	<i>Її вродливість засліплює, як сонце, але душа її чорніша <u>за ніч</u></i>

4	<i>We will show the bastard heathen how a warrior should be!</i>	- Ми <u>покажемо</u> проклятим язичникамб якими повинні бути справжні воїни!
5	<i>You were seen <u>willfully</u> disturbing the peace of the dead</i>	Тебе бачили, <u>коли</u> ти порушив покої мертвої
6	<i>.They are throwing insults out there, but they <u>will</u> soon tire of that. Come.</i>	Вони обмінюються образами, але <u>скоро</u> втомляться. Пішли
7	<i>.We <u>must continue forward</u>. We must find Edward a suitable match, one that will strengthen his hand</i>	Треба рухатися <u>далі</u> , і знайти Едварду підходящу партію
8	<i>.My Gisela has died in childbirth, killed by our <u>newborn</u> son</i>	Моя Гізела померла при родах, її вбив наш <u>новонароджений</u> син
9	<i>.We are headed to the nunnery at Wincelcumb for a <u>short period</u> of prayer, that is all</i>	Ми прямуємо в монастир Венселькамб на <u>короткий час</u> для молитви
10	<i>.My entire life as king shall be recorded within this <u>chronicle</u></i>	В цих <u>хроніках</u> вся літопись мого правління
11	<i>I worry <u>the memories</u> will overwhelm you</i>	Боюся на тебе нахлинуть <u>спогади</u>
12	<i>To see the boy one <u>last time</u>.. Kick his arse, perhaps</i>	Побачити його в <u>останній раз</u> і дати йому стусан
13	<i>.Your loyalty to our agreement will not go unrewarded</i>	твоя вірність , нашій угоді <u>не буде</u> винагородою
14	<i>.They are ravenous, permanently. Take them through</i>	вони <u>вічно</u> голодні , віднеси їх

15	<i>And you are cursed <u>once more</u>, Uhtred of Bebbanburg</i>	<i>Ти <u>знову</u> проклят Утред Бebbанбургский</i>
16	<i>.So, when the <u>time</u> comes to push him into battle, he will not hesitate</i>	<i>І коли настане <u>час</u> для битви, він без колеблення ринеться у бій</i>
17	<i>I shall <u>return</u> to Winchester, whereas, you <u>will travel</u> from peasant to lord</i>	<i>Я <u>повертаюся</u> у Уинчестер, а ти <u>пройдеши</u> шлях від християніна до лорда</i>
18	<i><u>The last time</u>, you dispatched him with a stick</i>	<i>В <u>останній раз</u> ти отруїла його з гілкою</i>
19	<i>And perhaps this was poison to help me <u>end</u> my life</i>	<i>А може це отрута і я <u>зараз</u> помру</i>
20	<i>Your presence <u>will make</u> things worse. Worse than him waiting to kill you?</i>	<i>Твоя присутність тільки <u>погіршить становище</u>, Що гірше за бажання убити тебе?</i>
21	<i>Offa you <u>will carry</u> a message to the Danes and I <u>will let</u> you live</i>	<i>Оффа ти <u>передаш</u> даним послання, а я <u>залишу</u> тебе живим</i>
22	<i>Nothing finishes an <u>evening</u> in an alehouse - so we'll as a fight –</i>	<i>Найкраще завершення <u>вечора</u> в пивній це хороша бійка</i>
23	<i>He stinks of vice . He was rotten from the <u>moment</u> he entered the world</i>	<i>- від нього тягне гріхом, він зіпсований з <u>самої появи</u> на світ</i>
24	<i>Father Brock's is <u>already</u> imagining a conspiracy</i>	<i>батько Брока <u>вже уявляє</u> заговор</i>
25	<i>.Is he here? You know I will not summon the guards. Is he here? –</i>	<i><u>він тут</u> ? Ти знаєш що я не покличу стражу. Він тут ?</i>
26	<i><u>Soon</u> they will all be drunk and vomiting, I shall be able to breathe then</i>	<i><u>скоро</u> вони нап'ються до блювоти, а мені потрібне повітря</i>
27	<i>I didn't love him for quite <u>some time</u> –</i>	<i>я не <u>одразу</u> його полюбила</i>
28	<i>Sharpen your blades! <u>It begins!</u> -!</i>	<i>наточіть ваші леза! <u>починається</u></i>
29	<i>I will hold until the <u>very last moment</u> . Meaning what?</i>	<i>я буду чекати його до <u>останнього</u> ! Навіщо?</i>
30	<i>And you will die forgotten and unwritten</i>	<i>- і ти <u>помреш</u>, забутий потомками</i>

31	<i>I swear you will <u>never</u> see me again , I will go anywhere</i>	<i>я цього не стою клянусь ти мене більше не побачиш <u>ніколи</u></i>
32	<i>Do not get overly drunk, lord, for <u>tomorrow</u> you teach me sword skills.</i>	<i>Не напивайся. <u>Завтра</u> ти вчитимеш мене орудувати мечем.</i>
33	<i>Thank you all for taking <u>the time</u> to greet the king.</i>	<i>Дякую, що знайшли <u>час</u> привітати короля.</i>
34	<i>Lord, you shall be crowned king <u>this very day, this very moment.</u></i>	<i>Володарю, ми коронуємо вас уже <u>сьогодні. Просто зараз</u></i>
35	<i>We must eat, Father, <u>before</u> the food disappears.</i>	<i>Отче, треба поїсти, бо <u>зараз</u> усе зникне.</i>
36	<i>You've come <u>far</u>? – We have.</i>	<i>Далекий <u>був</u> шлях? Далекий.</i>
37	<i>I swear I'll kill you <u>before</u> we reach Kjartan.</i>	<i>Я вб'ю тебе ще <u>до того</u>, як ми доїдемо до К'яртана.</i>
38	<i>You cannot! Now shut your mouth, <u>before</u> I fill it with my boot!</i>	<i>Не можна! Стули пельку, бо повибиваю зуби.</i>
39	<i>When do you plan to <u>begin</u>?</i>	<i>Коли збираєшся <u>почати</u>?</i>
40	<i><u>Never</u>, but I know it's best to wait for the blood to thicken.</i>	<i><u>Ніколи</u>, але знаю, що краще зачекати, щоб загула кров.</i>
41	<i><u>will earn it</u>, by taking the first head</i>	<i><u>Я відпрацюю</u>. Відітнувши першу голову.</i>
42	<i>As your king, I have decided that it's <u>time</u> for our army to march.</i>	<i>Як ваш король, я вирішив, що нам <u>настав час</u> виступати у похід.</i>
43	<i><u>Tomorrow</u>, I must return to Wessex.</i>	<i><u>Завтра</u> я вирушаю у Вессекс.</i>

44	<i>And as you have witnessed <u>just today</u>, they speak well, their words have effect.</i>	<i>Сьогодні ти вже переконався, що говорити вони вміють. Як і впливати.</i>
45	<i><u>Then</u> you have my protection</i>	<i>Тоді ти під моїм захистом.</i>
46	<i>We could attack <u>tonight</u></i>	<i>Ми можемо нападати <u>вночі</u>.</i>
47	<i>How's a good <u>time</u>.</i>	<i>Це ідеальний <u>момент</u>.</i>
48	<i>Sigefrid, we are not <u>finished</u>.</i>	<i>Зіґфриде, це не <u>кінець</u>.</i>
49	<i>When I was a <u>child</u> my sister Thyra was attacked by Sven</i>	<i><u>Коли я був дитиною</u>, на мою сестру Тиру напав Свен</i>
50	<i>We, my brother and I, have considered this <u>often</u>.</i>	<i>Ми з братом <u>часто</u> думали про це.</i>

61	<i>That is <u>past now</u>, I hope.</i>	<i>Це в <u>минулому</u>, сподіваюсь.</i>
62	<i><u>During</u> my incarceration as a slave, fear lived within me, often.</i>	<i>У полоні, <u>коли я був рабом</u>, у мені жив страх. Часто.</i>
63	<i>May I say <u>more</u>, lord?</i>	<i>Можна говорити <u>далі</u>, володарю?</i>
64	<i>There <u>will be no better time</u> to fight than now.</i>	<i>Кращої нагоди може <u>вже не бути</u>.</i>
65	<i>My sister <u>will marry</u> when appropriate</i>	<i>Моя сестра <u>ще вийде заміж</u>.</i>
66	<i>Well, hopefully we <u>will be bonded</u> for a long, long time.</i>	<i>Сподіваюсь, ми з вами <u>ще довго</u> будемо друзями</i>

67	<i>Of course, just <u>as soon as</u> we're settled</i>	<i>Звичайно. Але <u>спершу</u> облаштуємося</i>
68	<i>He is a warrior <u>now</u>, my nephew?</i>	<i>І він <u>тепер</u> воїн? Мій племінник.</i>
69	<i>You are <u>no longer</u> a warrior.</i>	<i>Ти <u>вже не</u> воїн.</i>
70	<i>There <u>shall be</u> no more talk of Uhtred. He's not the heir.</i>	<i>Я <u>більше не</u> хочу чути про Утрета.</i>
71	<i>Lord, we should march on Eoferwic as <u>soon as we're ready</u>.</i>	<i>Пане, нам треба <u>якнайшвидше</u> рушати на Еофервіч.</i>
72	<i><u>When I was</u> a child my sister Thyra was attacked by Sven</i>	<i><u>Коли я був</u> дитиною, на мою сестру Тиру напав Свен</i>
73	<i>Uhtred, as the king explained <u>earlier</u>, you do not have a voice.</i>	<i>Утрете, король <u>уже</u> казав, що його голос вирішальний.</i>
74	<i>My sister <u>will marry</u> when appropriate.</i>	<i>Моя сестра <u>ще</u> вийде заміж.</i>
75	<i>Of course, <u>just as soon as</u> we're settled.</i>	<i>Звичайно. Але <u>спершу</u> облаштуємося.</i>
76	<i><u>During</u> my incarceration as a slave, fear lived within me, often.</i>	<i>У полоні, <u>коли я був</u> рабом, у мені жив страх. Часто</i>
77	<i>May I say <u>more</u>, lord?</i>	<i>Можна говорити <u>далі</u>, володарю?</i>

78	<i>You have been spending <u>time</u> with her?</i>	<i>Ти проводив з нею <u>час</u>?</i>
79	<i>No, Hild, put down your sword! Put it down <u>now</u>!</i>	<i>Гільд, ні! Ні, Гільд, опусти меч! — <u>Негайно</u>!</i>
80	<i>I swear I'll kill you <u>before</u> we reach Kjartan.</i>	<i>Я вб'ю тебе <u>ще до того</u>, як ми доїдемо до К'яртана.</i>
81	<i>The day of reckoning <u>will come</u>.</i>	<i>І день відплати <u>настане</u>!</i>

82	<i>In the <u>year 878</u> at Ethandune, I fought alongside King Alfred to defeat the Danes and drove them from Wessex, but at a great price.</i>	<i><u>878-го року</u> під Етандуном я пліч-о-пліч із Альфредом здолав данів і вигнав їх із Вессексу, та дорогою ціною</i>
83	<i>The village in which we are meeting sits on land that belongs to someone from your <u>past</u>. Kjartan.</i>	<i>Ми зустрічаємося в селі, яке належить людині з твого <u>минулого</u>. К'яртану.</i>
84	<i>Father, who's protected you so <u>far</u>?</i>	<i>Отче, а хто захищав вас <u>досі</u>?</i>
85	<i>- <u>Last night</u> I was still a slave. – Build an army and I will command it, but only if it's your intention to go against all the lords of the North.</i>	<i><u>Ще вчора</u> я був рабом. Створіть армію, і я очолю її, але тільки якщо ви підете війною проти всіх володарів півночі.</i>

86	<i>You will <u>stop</u> this nonsense.</i>	<i><u>Облиш</u> ці пустощі</i>
87	<i>Lord, you shall be crowned king <u>this very day, this very moment.</u></i>	<i>Володарю, ми коронуємо вас уже <u>сьогодні. Просто зараз</u></i>
88	<i>- Is it him, Father? – It is. <u>200 years</u> after his death, he remains whole, a sign of the depth of his holiness.</i>	<i>Це він, отче? Так. Він помер <u>200 років тому</u>, але тіло його ціле. Це ознака глибини його святості.</i>
89	<i>No, not at all. <u>With a little luck</u>, a blow will land.</i>	<i>Навіщо? <u>Рано чи пізно</u> хтось влучить.</i>
90	<i>Is it Valhalla you want? <u>In time.</u></i>	<i>Ти хочеш у Вальгалу? <u>З часом.</u></i>
91	<i>. <u>Lord, freedom</u> would be my first choice.</i>	<i>— <u>Зараз</u> я мрію про волю.</i>
92	<i>A coin, lord? He would be my income for a <u>year...</u></i>	<i>Монету, пане? — Він давав би мені <u>прибуток рік!</u></i>
93	<i>And here he is. In <u>our time</u> of need, he is here.</i>	<i>А він тут як тут! <u>Саме тоді</u>, коли він найбільше потрібен!</i>
94	<i>The village in which we are meeting sits on land that belongs to someone from your <u>past</u>. Kjartan.</i>	<i>Ми зустрічаємося в селі, яке належить людині з твого <u>минулого</u>. К'яртану.</i>
95	<i>Kjartan's land <u>will be full</u> of men, warriors?</i>	<i>Земля К'яртана <u>буде сповнена</u> людей, воїнів</i>

96	<i>Father, who's protected you so <u>far</u>?</i>	<i>Отче, а хто захищав <u>вас</u> досі?</i>
97	<i>Your king, he is <u>coming</u>! - <u>Prepare!</u> Your king! – The king's coming!</i>	<i>Ваш король <u>наближається!</u> Готуйтеся!</i>
98	<i>You <u>will stop</u> this nonsense.</i>	<i><u>Облиш</u> ці пустоці</i>
99	<i><u>Not before</u> he feels my boot.</i>	<i><u>Після того</u>, як отримає конняка.</i>
100	<i>But let us waste <u>no more</u> time.</i>	<i>Ми не <u>гаятимемо</u> часу.</i>

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безугла Л. Р. Дискурс як когнітивнокомунікативний феномен. Харків: Константа, 2015. 345 с.
2. Барчук В. М. Граматична категорія темпоральності: Семантико-структурний аспект. *Мовознавство*. 2011. № 6. С. 64 – 76
3. Бахтин М. Епос и роман (о методологии исследования романа). *Вопросы литературы*. 1970. №1. С. 101
4. Безпояско О. К. Граматика української мови. Морфологія. К.: Либідь, 1993. 334 с.
5. Белова А. Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці. *Іноземна філологія*. 2002. Вип. 32-33. С. 7–14.
6. Білодід І. К. Сучасна українська літературна мова : Морфологія. К.: Наук. думка, 1969. 583 с.
7. Ван Дейк Т.А. К определению дискурса. URL: <http://psyberlink.flogiston.ru/internet/bits/vandijk2.htm>.

8. Ванівська О. Категорії англійського дієслова в лінгвістичних теоріях ХХ ст. 2013. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2013/katehoriji-anhlijsko-ho-dieslova-v-li>
9. Виноградов В. Введение в переводоведение. М.: Изд-во ИОСО РАО, 2001. 224 с.
10. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови. Київ : Пульсари, 2004. 400 с
11. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. К. : Наукова думка, 1988. 256 с.
12. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. М.: Высшая школа, 1986. 416 с
13. Ворошилова М.Б. Креолизованный текст: аспекты изучения. *Политическая лингвистика*. 2006. Вып.20. С.180-189.
14. Галич О. Б. Художнє моделювання екранного хронотопу в кіно дискурсі. *Філологічні студії. Збірник наукових праць*. 2018. Випуск 10. С. 73 – 79.
15. Гарбовский Н. К. Теория перевода: учебник. Москва: МГУ, 2014. 544 с.
16. Гегель Г.В.Ф. Эстетика: В 4 тт. М., 2009.
17. Герцовська О. Реалія як лінгвістичне явище. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Sdzif_2014_12_7 - =UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Sdzif_2014_12_7.pdf
18. Гнатюк Н. Г. Ономастичні реалії в міжкультурному аспекті перекладу англomовних текстів. Проблеми семантики слова, речення та тексту. 2003. Вип. 9. С. 68—74.
19. Горпинич В. О. Морфологія української мови. К. : Академія, 2004. 334 с.
20. Грачова А. Корелятивність взаємозумовлених понять «час» і «темпоральність» у лінгвістичному аспекті їх функціонування. *Науковий*

- журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2018. № 3. С. 68 – 73.
21. Дубініна І. Екранне втілення літературного хронотопу. *Слово і Час*. 2016. № 10. С. 3-15.
  22. Дубініна О. Екранізація драматичного твору: особливості інтермедіального перекодування. *Слово і Час*. 2015. №10. С. 24-36.
  23. Зарецкая А. Н. Особенности реализации подтекста в кинодискурсе. Челябинск: Абрис, 2012. 192 с.
  24. Зорівчак Р. Реалія і переклад. Львів, 1989. 216 с
  25. Зубавіна І. Художнє моделювання екранного хронотопу як засіб кінематографічної репрезентації світу. *Мистецтвознавство України*. 2010. № 11. С. 133–140.
  26. Ильиш Б. А. Строй современного английского языка. Л. : Просвещение, 1971. 366 с.
  27. Клименко О. Поповнення словникового складу сучасної англійської мови з нелітературних підсистем Дис. Запоріжжя, 1999. Автореф. 198 с.
  28. Комиссаров В. Н. Теория перевода. М.: ЭТС, 2009. 505 с.
  29. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця: Нова Книга, 2011. 448 с.
  30. Кочерга Г. В. Механізм пропозиційно-диктумної мотивації українських відіменникових дієслів: еквонімічний різновид у когнітивно-ономасіологічному висвітленні. *Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди*. 2016. Вип. 42. С. 129 – 135.
  31. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. К.: Академія, 2011. 368с.
  32. Куц О. В. Парадигматичне функціонування категорії темпоральності у структурі простого речення з предикатами дії. *Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2012. № 9. С. 116 – 129.
  33. Латышев Л. Технология перевода. М: ТЕЗАУРУС, 2010. 280 с.
  34. Леонова М. В. Сучасна українська літературна мова. К.: Вища школа, 1983. 265 с

35. Леч Р. Неканонические средства выражения пассивности: глагольно-именные конструкции типа находить/найти применение, быть, являться, становиться предметом рассмотрения. *Теория функциональной грамматики. Персональность. Залоговость*. СПб., 1991. С.199-208.
36. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. М.: РЯ, 2013. 340 с.
37. Манейчик Т. Художній хронотоп у структурі літературного твору (на матеріалі роману Уласа Самчука «Волинь»). URL:<http://eprints.zu.edu.ua/7058/1/Тетяна%20Манейчик.pdf>
38. Ніконорова Л. Вживання часових форм дієслова в сучасній англійській мові. *Суспільство. Світогляд. Наука. Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Audit*. 2015. No 2. С. 86 – 90.
39. Огульчанська О.А. Свій / чужий хронотоп у творах Віктора Домонтовича «Доктор Серафікус» і Володимира Набокова «Захист Лужина». *Наукові записки ХНПУ ім. Г.С. Сковороди*. 2015. No 3(82). С. 95–104.
40. Оскоцкий В. Роман и история. Москва : АСТ: 2007.
41. Панчишин Н. Лексико-семантичні засоби вираження темпоральності в латинській мові. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2015. С. 229 – 232.
42. Петрянина О. В. Локативность как периферийное средство выражения темпоральных отношений в современном немецком языке Дисс. Самара, 2007. Автореф. 26 с.
43. Пигулевский В. О. Ирония и вымысел: от романтизма к постмодернизму. Ростов-на-Дону: Фолиант, 2012. 418 с.
44. Плотникова: Н. Дискурсивное пространство: к проблеме определения понятия. URL: <http://md.islu.ru/node/147>. URL: <https://science-education.ru/ru/article/view?id=11573>
45. Подорожна К. Проблема класифікації реалій та виокремлення історизмів у ній. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. 2016. Вип. 2 (74). С. 271—275.

46. Подорожна К. Роль і місце історичних реалій в перекладознавстві. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kiianytsia_Kateryna/Vidtvorennia_ukrainskykh_i_storychnykh_realii_u_nimetskomovnykh_khudozhnykh_perekladakh_KhKh_poch_Kh.pdf?PHPSESSID=as8ndn24mbs78gslihgonh0hm2
47. Почепцов Г. Г. Прагматические особенности текста. *Прагматическая интерпретация и планирование дискурса*. Пятигорск: Изд-во ППИИЯ, 1991. С. 12-33.
48. Романюк С. А. Грамматна структура категорії темпоральності в сучасній українській мові. Дис. Київ, 2007. Автореф. 19 с.
49. Сдобнова С.В. Особенности структуры хронотопа сказки Г. Гессе «Август». *Язык как система и деятельность*. Ростов-на-Дону: ИЮФУ, 2015. С. 284–286.
50. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Полтава: Довкілля-К, 2016. 716 с.
51. Семенюк О. Засоби збереження аргументації англomовного політичного дискурсу при перекладі URL: http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudannia/web13/pdf/2011_3/Olesia_Semeniuk.pdf
52. Сенів М.Г. Система значень категорії часу і засоби її вираження в латинській мові. *Іноземна філологія*. No 95. С. 56–63.
53. Bakhtin's Theory of the Literary Chronotope / ed. by N. Bemong, P. Borghart, M. De Dobbeleer, K. Demoen, K. De Temmerman, B. Keunen. — Eekhout : Academia Press, 2010. — 227 p.
54. De Man P. Autobiography as De-Facement. *The Rhetoric of Romanticism*. New York: Columbia University Press, 1982. P. 67–81.
55. Harmon L. Literary confession: Autobiography. 2014. URL: https://www.researchgate.net/profile/Lucyna-Harmon/publication/294087518_Literary_confession_Autobiography/links/56bdcfba08aea6062d377e63/Literary-confession-Autobiography.pdf
56. Hunston S. Corpora in Applied Linguistics. Cambridge. 2002. 254p.

57. Kozloff S. Overhearing film dialogue. California : University of California Press, 2000. P. 1.
58. Miram G. Translation Algorithms. Kyiv: Elga, 2004. 176 p.
59. Morokhovskaya E. I. Fundamentals of Theoretical English Grammar. K.: Vysca-Scola, 1984. 285 p.
60. Munday J. Introducing Translation Studies. Routledge, 2008. 256 p.
61. Neubert A. Pragmatische Aspekte der Übersetzung. Leipzig: Verlag Sprache und Literatur, 1968. 89 s.
62. Orero P. Topics in Audiovisual Translation. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2004. 225 p.
63. Reeve J. Understanding motivation and emotion. Hoboken, NJ: Wiley, 2009. 600 p.
64. Steen, G. Metaphor and Discourse: Towards a Linguistic Checklist for Metaphor Analysis. *Researching and Applying Metaphor*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. P. 81–104.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

(ЛСД) – Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка. К. : ВЦ «Академія», 2007. 752 с.

(СЛТ) – Словарь литературных терминов. Хронотоп. URL: <http://www.textologia.ru/slovari/literaturovedcheskie-terminy/hronotop/?q=458&n=312>

(DLT) – Cuddon J. Dictionary of Literary Terms&Literary Theory. London : Penguin Books, 1976.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

(TLK) – The Last Kingdom. Серіал. Сезон 3.

(OK) – Останнє королівство. Серіал. Сезон 3.

SUMMARY

The relevance of the topic of the master's thesis is due to the growing scientific interest in the problems of translation, as well as the study of ways of reproducing linguistic means of artistic modeling and, in particular, means of artistic modeling of the screen chronotope in the light of the cognitive theory of translation. From the point of view of cognitive science, the problem of the functioning of the means of artistic modeling of the screen chronotope is directly related to the study of the linguistic picture of the world, intercultural communication, the relationship of language and thinking, as well as to other basic questions of modern linguistics. The translational aspect of the study of the means of artistic modeling of the screen chronotope when translating the film texts of the discourse of a historical series from English to Ukrainian allows a broader look at the functioning of such units in the genre of historical series.

The spread of the model approach without complications should be recognized as a characteristic feature of modern sciences, which should be recognized as a

characteristic feature of modern science, which actively uses models in various fields and at absolutely all stages of research. However, in itself such a concept as "model" is one of the most complex and ambiguous in modern philosophical science today. Modeling is one of the most important categories of cognitive theory: the idea of modeling, in fact, is based on any method of scientific research - both theoretical (which uses various symbolic, abstract models) and experimental (one that uses objective models). Due to the non-trivial and debatable nature of the concepts of modeling and modeling, the use of these terms in the course of our research requires additional explanations and clarifications. In essence, modeling is the study of objects of knowledge through the study of their models, where the model is any (mental or material, conventional or completely concrete) image-"substitute" (representative) of something (phenomenon, process, object object). Artistic modeling has its own specifics. In general, the creation of models can be carried out either in the direction of certain mental abstractions, or in the direction of concrete-sensory creativity with subsequent generalization. It is this combination of the sensual with the rational, the visible with the invisible, that determines the formation of an artistic image, the multidimensionality of which representative faces reflect certain features of the world.

It should be noted that artistic modeling, introduced at various stages of creative cognition, reveals terminological bivalence - on the one hand, artistic modeling is a methodology of scientific research, on the other hand, modeling is a creative process in which the demiurge artist creates an image of the world as a modality. author's version, hypothetical construction.

The topicality of the topic is connected with the fact that, firstly, the Ukrainian translation of this film clip (based on the Ukrainian translation of the British series The last kingdom "Ostanne korolivstvo" (season 3). It belongs to the most famous and most viewed film clips in the country. To the translation and analysis of this a large number of experts were involved in the series.

The purpose of the master's thesis is the implementation and research of "Artistic modeling of the screen chronotope: linguistic, cultural and translation aspects (based on the material of the Ukrainian translation of the British series The last

kingdom" (season 3). And clarifying the goals and meaning of the author in the original and the purpose of his translation to another language.

The object of research is the process of studying objects by building and studying models of the translation of the series and modeling objects (the world of physical and mental phenomena), its screen presentations (films) and learning about the film process based on film models.

The subject of the study is the methods and means of implementing the ways of building and studying the models of the translation of the series and the modeling object, and the knowledge of the film process.

The material of the thesis was the English-language TV series "The Last Kingdom" (season 3) and its Ukrainian translation.

Scientific novelty. For the first time in Ukrainian linguistics, the means of reproducing the means of artistic modeling of the screen chronotope in the TV series "The Last Kingdom" (season 3) were established in the Ukrainian translation in the aspect of the cognitive theory of translation.

The theoretical significance of the master's thesis lies in the fact that the problem of reproduction of the means of artistic modeling of the screen chronotope is solved in it along the lines of the cognitive theory of translation relevant for modern philology. The obtained results contribute to the development of algorithms for the contextual analysis of the translated texts of the discourse of the historical series, as well as to the study of linguistic units. The obtained results indicate different ways of transferring the means of artistic modeling of the screen chronotope.

Practical significance. The results of the study can be used in the teaching of linguistic text analysis and translation theory.

Research methods - analysis was used in the study of scientific literature, linguistic analysis was used to study the means of artistic modeling of the screen chronotope, comparative analysis and contrastive analysis were used